Coimisiún na Scrúduithe Stáit

An Ardteistiméireacht 2025

Aistriúchán
Ar Scéim Mharcála

Tíreolaíocht

Ardleibhéal

Nóta do mhúinteoirí agus do scoláirí faoi úsáid na scéimeanna marcála foilsithe

Níl na scéimeanna marcála a fhoilsíonn Coimisiún na Scrúduithe Stáit ceaptha lena n-úsáid mar cháipéisí astu féin. Is áis riachtanach iad ag scrúdaitheoirí a théann faoi oiliúint i léirléamh agus i gcur i bhfeidhm ceart na scéime. Mar chuid den oiliúint sin, as measc rudaí eile, déantar samplaí d'obair na scoláirí a mharcáil agus déantar plé ar na marcanna a bhronntar, mar mhaithe le cur i bhfeidhm ceart na scéime a shoiléiriú. Déanann Scrúdaitheoirí Comhairleacha monatóireacht ar obair na scrúdaitheoirí ina dhiaidh sin le cinntiú go gcuirtear an scéim mharcála i bhfeidhm go comhleanúnach agus go beacht. Bíonn an Príomhscrúdaitheoir i bhfeighil an phróisis agus is gnách go mbíonn Príomhscrúdaitheoir Comhairleach ag cuidiú leis. Is é an Príomhscrúdaitheoir an t-údarás deiridh i dtaca le cé acu a cuireadh an scéim mharcála i bhfeidhm i gceart ar aon phíosa d'obair iarrthóra nó nár cuireadh.

Is cáipéisí oibre na scéimeanna marcála. Cé go n-ullmhaítear dréachtscéim mharcála roimh an scrúdú, ní chuirtear bailchríoch uirthi go dtí go gcuireann scrúdaitheoirí i bhfeidhm ar obair iarrthóirí í agus go dtí go mbailítear agus go meastar an t-aiseolas ó na scrúdaitheoirí uile, i bhfianaise raon iomlán na bhfreagraí a thug na hiarrthóirí, leibhéal foriomlán deacrachta an scrúdaithe agus an ghá le comhleanúnachas caighdeán a choimeád ó bhliain go bliain. Aistriúchán ar an scéim chríochnaithe atá sa cháipéis fhoilsithe seo, mar a cuireadh i bhfeidhm ar obair na n-iarrthóirí uile í.

Is cóir a nótáil i gcás scéimeanna ina bhfuil freagraí nó réitigh eiseamláireacha nach bhfuil sé i gceist a chur in iúl go bhfuil na freagraí ná na réitigh sin uileghabhálach. D'fhéadfadh sé go bhfuil leaganacha éagsúla nó malartacha ann a bheadh inghlactha freisin. Ní mór do na scrúdaitheoirí tuillteanas gach freagra a mheas agus téann siad i gcomhairle lena Scrúdaitheoirí Comhairleacha nuair a bhíonn amhras orthu.

Scéimeanna Marcála san am atá le teacht

Ní cóir talamh slán a dhéanamh d'aon rud a bhaineann le scéimeanna marcála san am atá le teacht bunaithe ar scéimeanna a bhí ann cheana. Cé go mbíonn na bunphrionsabail mheasúnachta mar an gcéanna, is féidir go mbeadh athrú ar shonraí marcála cineál áirithe ceiste i gcomhthéacs na páirte a bheadh ag an gceist sin sa scrúdú foriomlán bliain áirithe ar bith. Bíonn sé de fhreagracht ar an bPríomhscrúdaitheoir bliain áirithe ar bith a dhéanamh amach cén tslí is fearr a chinnteoidh go measfar obair na n-iarrthóirí go cothrom agus go cruinn, agus go gcoimeádfar caighdeán comhleanúnach measúnachta ó bhliain go bliain. Dá réir sin, d'fhéadfadh gnéithe de struchtúr, de mhionsonraí agus de chur i bhfeidhm na scéime marcála in ábhar áirithe athrú ó bhliain go bliain gan rabhadh.

Agus breithniú á dhéanamh ar an scéim mharcála seo, ba cheart aird a bheith ar an méid seo a leanas:

- Braitheann na mionsonraí a theastaíonn in aon fhreagra ar an gcomhthéacs agus ar an gcaoi a gcuirtear an cheist, agus ar an líon marcanna atá ar fáil don fhreagra ar an scrúdpháipéar.
- Caithfear focail, nathanna cainte nó frásaí a úsáid i gceart i gcomhthéacs agus níor cheart iad a bhréagnú, agus más léir go n-úsáidtear go mícheart iad nó go mbréagnaítear iad, ní féidir na marcanna a thabhairt.
- Mar riail ghinearálta, más ann d'amhras faoi bhailíocht aon fhreagra, ní mór do scrúdaitheoirí dul i gcomhairle lena scrúdaitheoir comhairleach sula mbronntar marcanna.
- Níl na moltaí ná na samplaí srl. a thugtar sa scéim uileghabhálach agus is féidir glacadh le freagraí malartacha bailí eile srl.
- Chun críche marcála, is éard is Pointe Substaintiúil Ábhartha (PSÁ) ann ná aon phíosa amháin d'fhaisnéis fhíorasach a dtabharfaidh scrúdaitheoir ualú marcála dó mar atá leagtha síos sa scéim mharcála (2 mharc de ghnáth). Mar a moladh roimhe seo i gCiorclán S85/09 agus sna Táscairí Marcála Samplacha atá ar fáil ar shuíomh gréasáin Choimisiún na Scrúduithe Stáit, ba cheart go dtiocfadh gach PSÁ as an eolas a thugann an t-iarrthóir, ar bhealach a bhfuil freagra iomlán mar thoradh air atá comhleanúnach tríd is tríd.

Tá eolas sa tábla thíos maidir leis na nótaí mínithe a úsáidtear don mharcáil sa scéim mharcála. Nuair a úsáidtear nótaí mínithe eile le haghaidh ceisteanna áirithe, liostáítear na nótaí mínithe sin tar éis na scéime marcála don cheist ábhartha.

Nóta Mínithe	**Úsáid**	**Marcanna (más bainteach)**
✓1	Eolas ábhartha	1
✓2	Eolas ábhartha	2
✓3	Eolas ábhartha	3
✓4	Eolas ábhartha	4
✓	Farasbarr eolais	Níl ar fáil
[0]	Freagra mícheart	0
	Cuid shuntasach den fhreagra	Níl ar fáil
	Leathanach feicthe ag an scrúdaitheoir / Faisnéis neamhbhailí	Níl ar fáil

3

CUID A hAON – CEISTEANNA GEARRFHREAGRA – 80 MARC

Aon 10 gceist @ 8 marc an cheann.
Déan gach ceist a ndearnadh iarracht uirthi a mharcáil agus bronn marcanna ar na deich gceist leis na marcanna is airde. Gan grádú ar bith.

C.1 (i) Sruthanna Comhiompair 2 mharc
(ii) Fodhuchtú 2 mharc
(iii) Trinse aigéin 2 mharc
(iv) Litisféar 2 mharc

C.7 (i) M 123 432 2 mharc
(ii) 6 – 7 (km^2) 2 mharc
(iii) 7.8 (km) 2 mharc
(iv) An Ghaeltacht/Gaeltacht 2 mharc

C.2 (i) B 1 mharc
D 1 mharc
A 1 mharc
C 1 mharc
(ii) (a) Fíor 2 mharc
(b) Fíor 2 mharc

C.8 (i) Abhainn Ruibhe 2 mharc
(ii) M 122 427 2 mharc
(iii) N59 2 mharc
(iv) Soir ó thuaidh 2 mharc

C.3 (i) A 1 mharc
D 1 mharc
B 1 mharc
C 1 mharc
(ii) Freagra bailí 2 mharc
(iii) Freagra bailí 2 mharc

C.9 A Tulra láir 2 mharc
B Cúlra ar dheis 2 mharc
C Tulra ar chlé 2 mharc
D Lár ar chlé 2 mharc

C.4 (i) @ 1 mharc an ceann

Bunábhar	Bruthcharraig/ Carraig dhríodrach	Carraig Mheiteam.
Gaineamh	Gaineamhchloch	Grianchloichít
Carraig Leáite	Basalt	Sciosta

(ii) Freagra bailí 1 + 1 mharc

C.10 (i) 1013 2 mharc
(ii) Bréagach 2 mharc
(iii) Iseabair 2 mharc
(iv) Oclúidithe 2 mharc

C.5 (i) D 1 mharc
A 1 mharc
B 1 mharc
C 1 mharc
(ii) Freagra bailí 2 + 2 mharc

C.11(i) Astrálach 2 mharc
(ii) 1,034,132 2 mharc
(iii) 34.4 (%) 2 mharc
(iv) Freagra bailí 2 mharc

C.6 @ 1 mharc an ceann

Sampla	Suíomh
Daingean Uí Chúis	Co. Chiarraí
Gleann an Ruhr	An Ghearmáin
Sléibhre Chill Mhantáin	Cúige Laighean
Imchuach Pháras	An Fhrainc

C.12 (i) 3 (%) 2 mharc
(ii) 13 (%) 2 mharc
(iii) Fíor 2 mharc
(iv) Freagra bailí 1 + 1 mharc

ROINN 1

PATRÚIN AGUS PRÓISIS SA CHOMHSHAOL FISICEACH

Ceist 1 go 3

Tá 80 marc ag gabháil le gach ceist.

Ceist 1

1A. Léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis

Scrúdaigh an léarscáil 1:50 000 agus an eochair eolais de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis a ghabhann leis an bpáipéar seo.

Tarraing sracléarscáil leathscála den limistéar a thaispeántar.

Ar an tsracléarscáil sin, taispeáin agus lipéadaigh mar is ceart gach ceann díobh seo a leanas:

- Limistéar iomlán Loch Coirib
- Cúrsa Abhainn Ruibhe (Owenriff river) ó M 089 417 go dtí an áit a dtéann sí isteach i Loch Coirib
- Loch Bhoth Bhuí (Buffy Lough)
- Cúrsa iomlán bhóthar an N59.

[20m]

Imlíne na Sracléarscáile	4 mharc (4/0)
4 ghné @ 4 mharc an ceann	Taispeánta 3 mharc (grádaithe 3/1/0) Lipéad 1 mharc

- Ní mór imlíne na sracléarscáile a bheith tarraingthe go leathscála an achair a leagtar síos. Is é an méid a theastaíonn ná 12cm x 9cm [ceadaigh difríocht suas le 0.5cm]. Ní mór é a bheith i dtreoshuíomh tírdhreacha.
- Ní mór ceithre thaobh tarraingthe a bheith ag an sracléarscáil. Níl sé inghlactha imeall an leathnaigh a úsáid. Cailltear 4 mharc i ndáil le himlíne na sracléarscáile.
- Sa chás gur rianaíocht a dhéantar den tsracléarscáil nó nach ndéantar ach cuid den léarscáil a tharraingt, cailltear 4 mharc i ndáil le himlíne na sracléarscáile agus 3 mharc in aghaidh na míre. Ná ceadaigh ach marcanna lipéadaithe.
- Má úsáidtear aerfótagraf in ionad léarscáil de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis 0 marc.
- Féadfaidh lipéid a bheith curtha ar na gnéithe ar an tsracléarscáil nó in eochair. Mura bhfuil siad lipéadaithe, 0 marc as taispeáint.
- Ní mór iarracht a bheith ann ar ghné a thaispeáint chun go mbronnfar marcanna as lipéadú. Mura dtaispeántar, 0 marc as lipéadú. Má bhíonn an ghné aimsithe san

áit chontráilte, ach í lipéadaithe i gceart, féadfar marcanna i gcomhair lipéadú a bhronnadh toisc go ndearnadh iarracht í a aimsiú.

- Marcanna taispeána grádaithe 3/1/0. Cruinneas réasúnta (suíomh agus coibhneas) le haghaidh lánmharcanna taispeána.
- Is féidir an sracléarscáil a tharraingt ar an bhfreagarleabhar nó ar ghrafpháipéar.

1B. Carraigeacha agus Tírdhreacha

Scrúdaigh an dóigh a gcruthaítear tírdhreacha sainiúla mar thoradh ar chineálacha éagsúla carraigeacha agus tagairt agat do shamplaí a bhfuil staidéar déanta agat orthu.

[30m]

Carraig 1 agus an tírdhreach gaolmhar ainmnithe	2 + 2 mharc
Carraig 2 agus an tírdhreach gaolmhar ainmnithe	2 + 2 mharc
Scrúdúchán	11 x PSÁ

- Caithfear scrúdú a dhéanamh ar gach cineál carraige eile agus ar na tírdhreacha gaolmhara.
- Níl an cheist seo teoranta d'Éirinn.
- Tugtar creidiúint 1 x PSÁ i gcomhair léaráid ábhartha lipéadaithe ón scrúdú. 0 marc ar léaráid gan lipéadú.
- Creidiúint i gcomhair eolas ábhartha breise ar an léaráid lipéadaithe le haghaidh 2 x PSÁ ón scrúdú. Caithfidh gur faisnéis í seo nár bronnadh marc uirthi cheana sa chuntas scríofa.
- Cur síos ar an gcarraig nó ar an tírdhreach gan tagairt ar bith don ghaol idir an charraig agus an tírdhreach, 2 x PSÁ ar a mhéad.
- 6 x PSÁ ar a mhéad mura ndéantar ach cineál amháin carraige agus tírdhreach a scrúdú.

Nóta Mínithe	Úsáid	Marcanna
N	Carraig ainmnithe	2
Ex	Sampla de thírdhreach gaolmhar	2
✓2	Eolas bailí dar luach 2 mharc	2
✓	Farasbarr eolais	Níl ar fáil
Dg	Léaráid bhailí	2

7

1C. Iseastatacht

Tabhair cur síos agus míniú ar an dóigh ar mhúnlaigh an iseastatacht tírdhreach na hÉireann.

[30m]

Tionchar/gné aitheanta	2 mharc
Cur síos/míniú	14 x PSÁ

- Tabhair creidiúint 1 x PSÁ don dara tionchar/gné a aithnítear ón gcur síos/míniú. Tá cur síos/míniú de dhíth maidir le gach tionchar/gné.
- Tugtar creidiúint 2 x PSÁ as dhá sampla ainmnithe Éireannacha ón gcur síos/míniú.
- Tugtar creidiúint 1 x PSÁ i gcomhair léaráid ábhartha lipéadaithe ón gcur síos/míniú. 0 marc ar léaráid gan lipéadú.
- Creidiúint i gcomhair eolas ábhartha breise ar an léaráid lipéadaithe le haghaidh 2 x PSÁ ón gcur síos/míniú. Caithfidh gur faisnéis í seo nár bronnadh marc uirthi cheana sa chuntas scríofa.
- Glac le gnéithe de theacht chun cinn cósta agus gnéithe athnuachana.
- Tá an cheist seo teoranta d'Éirinn.
- 2 x PSÁ ar a mhéad murar tugadh ach cur síos ar iseastatacht gan tagairt ar bith don tionchar ar thírdhreach na hÉireann.

Nóta Mínithe	Úsáid	Marcanna
I	Tionchar/gné aitheanta	2
Ex	Sampla	2
✓2	Eolas bailí dar luach 2 mharc	2
✓	Farasbarr eolais	Níl ar fáil
Dg	Léaráid bhailí	2

Ceist 2

2A. An Timthriall Teicteonach

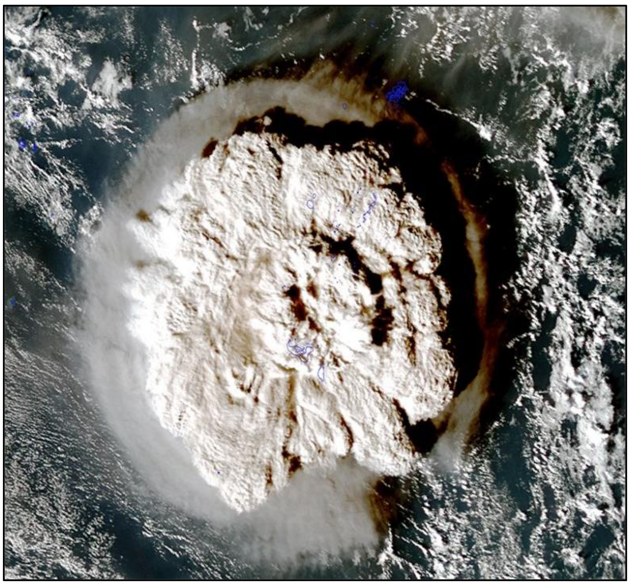

Bhí brúchtadh Hunga Tonga-Hunga Ha'apai, bolcán faoin uisce, ar an 15 Eanáir 2022 ar cheann de na brúchtaí ba mhó a cláraíodh riamh. Chuir an brúchtadh tús le tonnta súnámaí suas go dtí 15m ar airde a bhuail cósta thiar Tongatapu, 'Eua agus Ha'apai. Thit luaithreach ar limistéar cúig chiliméadar cearnach ar a laghad.
De thoradh an damáiste a rinneadh don teileachumarsáid idirnáisiúnta agus intíre a bhí faoin bhfarraige is beag eolas a bhí ar fáil as Tonga i ndiaidh an bhrúchta. Thuairiscigh fórsaí cosanta na hAstráile agus na Nua-Shéalainne go ndearnadh damáiste suntasach do thithe, bóithre, seirbhísí uisce agus bonneagar eile. An bolcán agus an súnámaí ba chúis le bás ceathrair, a dúradh. Easáitíodh thart ar 3,000 duine díreach ina dhiaidh ach d'fhill a bhformhór ar a bpobail féin níos deireanaí.

Curtha in oiriúint ó www.reliefweb.int

Scrúdaigh an íomhá agus an téacs thuas a bhaineann leis an mbrúchtadh bolcánach i dTonga agus an súnámaí agus freagair gach ceann de na ceisteanna seo a leanas.

(i) Cén airde, ina méadair, a bhí ag na tonnta súnámaí?

(ii) Tabhair tionchar **amháin** a bhí ag an mbrúchtadh agus ag an súnámaí ar oileáin Thonga.

(iii) Cé mhéad duine a fuair bás mar thoradh ar an mbrúchtadh bolcánach agus an súnámaí?

(iv) Luaigh **dhá** bhealach inar féidir brúchtaí bolcánacha a thuar.

(v) Is féidir le crith talún tús a chur le súnámaí freisin. Ainmnigh uirlis **amháin** a úsáidtear chun gníomhaíocht chreatha talún a thomhas.

(vi) Mínigh go hachomair **dhá** bhealach creathanna talún a theorannú.

[20m]

(i)	15 (méadar)	2 mharc
(ii)	Tionchar bhailí	2 mharc
(iii)	Ceathair	2 mharc
(iv)	Freagra bailí	2 + 2 mharc
(v)	Seismeagraf	2 mharc
(vi)	Míniú bailí	2 + 2 mharc
		2 + 2 mharc

2B. Próisis Dromchla

Freagair (i) **nó** (ii)

(i) Scrúdaigh an ról atá ag **próiseas an tsil-leagain** i bhfoirmiú tírghné abhann **amháin nó** tírghné chósta **amháin nó** tírghné oighreach **amháin** a bhfuil staidéar déanta agat uirthi.

[30m]

Tírghné ainmnithe	2 mharc
Scrúdúchán	14 x PSÁ

- Tugtar creidiúint 2 x PSÁ le haghaidh tagairt do ról phróiseas an tsil-leagain. Maidir le gach tagairt eile do ról phróiseas an tsil-leagain, teastaíonn scrúdú.
- Tugtar creidiúint 1 x PSÁ as sampla sonrach ón scrúdúchán.
- Is é bunphointe na ceiste ná conas mar a théann ról phróiseas an tsil-leagain i bhfeidhm ar fhoirmiú aon tírghné amháin. Scrúdúchán ar phróisis an chreimthe 0 marc.
- Tugtar creidiúint 1 x PSÁ i gcomhair léaráid ábhartha lipéadaithe ón scrúdú. 0 marc ar léaráid gan lipéadú.
- Creidiúint i gcomhair eolas ábhartha breise ar an léaráid lipéadaithe le haghaidh 2 x PSÁ ón scrúdú. Caithfidh gur faisnéis í seo nár bronnadh marc uirthi cheana sa chuntas scríofa.
- 2 x PSÁ ar a mhéad mura bhfuil ann ach cur síos ar thírghné gan tagairt don fhoirmiú.
- Níl an cheist seo teoranta d'Éirinn

Nóta Mínithe	Úsáid	Marcanna
N	Tírghné ainmnithe	2
REF	Tagairt do ról phróiseas an tsil-leagain	2
Ex	Sampla	2
✓2	Eolas bailí dar luach 2 mharc	2
✓	Farasbarr eolais	Níl ar fáil
Dg	Léaráid bhailí	2

10

Nó

(ii) Tugtar cur síos agus míniú ar na **tosca a rialaíonn oibriú** próiseas ollghluaiseachta **amháin** a bhfuil staidéar déanta agat air.

[30m]

Tosca aitheanta	2 + 2 mharc
Próiseas ollghluaiseachta ainmnithe	2 mharc
Cur síos/míniú	12 x PSÁ

- Tá cur síos/míniú de dhíth maidir le gach toisc sa bhreis.
- Tugtar creidiúint 1 x PSÁ as sampla sonrach ón gcur síos/míniú.
- Tugtar creidiúint 1 x PSÁ i gcomhair léaráid ábhartha lipéadaithe ón gcur síos/míniú. 0 marc ar léaráid gan lipéadú.
- Creidiúint i gcomhair eolas ábhartha breise ar an léaráid lipéadaithe le haghaidh 2 x PSÁ ón gcur síos/míniú. Caithfidh gur faisnéis í seo nár bronnadh marc uirthi cheana sa chuntas scríofa.
- Níl an cheist seo teoranta d'Éirinn
- 2 x PSÁ ar a mhéad mura bhfuil ann ach cur síos ar ollghluaiseacht gan tagairt do thosca a rialaíonn a hoibriú.

Nóta Mínithe	Úsáid	Marcanna
FA	Toisc aitheanta	2
N	Próiseas ollghluaiseachta ainmnithe	2
Ex	Sampla	2
✓2	Eolas bailí dar luach 2 mharc	2
✓	Farasbarr eolais	Níl ar fáil
Dg	Léaráid bhailí	2

2C. Síonchaitheamh

Mínigh próiseas síonchaithimh fhisicigh **amháin agus** próiseas síonchaithimh cheimicigh **amháin**.

[30m]

Próiseas síonchaithimh fhisicigh ainmnithe	2 mharc
Próiseas síonchaithimh cheimicigh ainmnithe	2 mharc
Míniú ar shíonchaitheamh fisiceach	7/6 x PSÁ
Míniú ar shíonchaitheamh cheimiceach	6/7 x PSÁ

- Tabhair creidiúint 1 x PSÁ as sampla ón míniú.
- Tabhair creidiúint 1 x PSÁ as léaráid lipéadaithe ábhartha ón míniú. 0 marc ar léaráid gan lipéadú.
- Creidiúint i gcomhair eolas ábhartha breise ar an léaráid lipéadaithe le haghaidh 2 x PSÁ ón míniú. Caithfidh gur faisnéis í seo nár bronnadh marc uirthi cheana sa chuntas scríofa.
- 0 marc ar léaráid gan lipéadú.
- Níl an cheist ceangailte le hÉirinn.
- Murar míníodh ach próiseas síonchaithimh fhisicigh nó próiseas síonchaithimh cheimicigh, 7 x PSÁ ar a mhéad.

Nóta Mínithe	Úsáid	Marcanna
N	Próiseas síonchaithimh ainmnithe	2
Ex	Sampla	2
✓2	Eolas bailí dar luach 2 mharc	2
✓	Farasbarr eolais	Níl ar fáil
Dg	Léaráid bhailí	2
P1 / P2	Baineann sé le próiseas 1 / próiseas 2	Níl ar fáil

Ceist 3

3A. Tírghnéithe Cósta

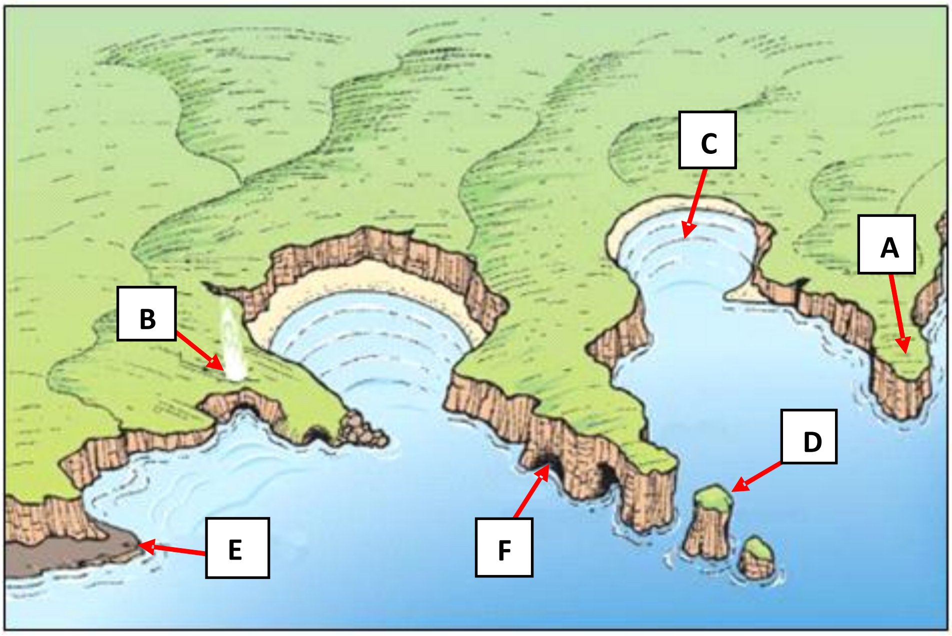

Arna chur in oiriúint ó www.purposegames.com

Scrúdaigh an léaráid thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna seo a leanas.

(i) Ainmnigh gach ceann de na tírghnéithe a foirmíodh mar thoradh ar phróisis chósta agus a bhfuil na lipéid **A**, **B**, **C**, **D**, **E** agus **F** orthu.

(ii) Ainmnigh **dhá** phróiseas a bhaineann go sainiúil le creimeadh cósta.

(iii) Mínigh go hachomair cad is brí le *tonn-athraonadh*.

[20m]

(i)	**A** = Ceann tíre	2 mharc
	B = Poll séideáin	2 mharc
	C = Bá	2 mharc
	D = Staca farraige	2 mharc
	E = Clár tonnghearrtha	2 mharc
	F = Pluais	2 mharc
(ii)	Próisis shonracha ainmnithe	2 + 2 mharc
(iii)	Míniú bailí	2 + 2 mharc

3B. Idirghníomhaíocht an Duine le Timthriall na gCarraigeacha

Tabhair cur síos agus míniú ar an dóigh a n-idirghníomhaíonn an duine le timthriall na gcarraigeacha agus bíodh tagairt agat do cheann **amháin** díobh seo a leanas:

- Mianadóireacht
- Eastóscadh ábhar foirgníochta
- Saothrú Ola/Gáis
- Táirgeadh fuinnimh gheoiteirmigh.

[30m]

Cur síos/Míniú 15 x PSÁ

- Tugtar creidiúint 1 x PSÁ as sampla ón gcur síos/míniú.
- Tabhair creidiúint 1 x PSÁ don idirghníomhaíocht a aithníodh ón gcur síos/míniú. Tá cur síos/míniú de dhíth maidir le gach idirghníomhaíocht sa bhreis.
- Tugtar creidiúint 1 x PSÁ i gcomhair léaráid ábhartha lipéadaithe ón gcur síos/míniú. 0 marc ar léaráid gan lipéadú.
- Tugtar creidiúint 2 x PSÁ i gcomhair eolas ábhartha breise ar léaráid lipéadaithe ón gcur síos/míniú. Caithfidh gur faisnéis í seo nár bronnadh marc uirthi cheana sa chuntas scríofa.
- Níl an cheist seo teoranta d'Éirinn
- Féadfaidh an plé a bheith dearfach nó diúltach.

Nóta Mínithe	Úsáid	Marcanna
Ex	Sampla	2
I	Idirghníomhaíocht aitheanta	2
✓2	Eolas bailí dar luach 2 mharc	2
✓	Farasbarr eolais	Níl ar fáil
Dg	Léaráid bhailí	2

14

3C. Forbairt Tírghnéithe

Scrúdaigh an dóigh a mbíonn tionchar ag ceann **amháin** díobh seo a leanas ar fhorbairt tírghnéithe:

- Filleadh
- Éascadh.

[30m]

Tírghné aitheanta	2 mharc
Scrúdúchán	14 x PSÁ

- Tabhair creidiúint 1 x PSÁ as an dara tírghné a aithníodh ón scrúdú.
- Tabhair creidiúint 2 x PSÁ i gcomhair samplaí ón scrúdú.
- Tugtar creidiúint 1 x PSÁ i gcomhair léaráid ábhartha lipéadaithe ón scrúdú. 0 marc ar léaráid gan lipéadú.
- Tugtar creidiúint 2 x PSÁ i gcomhair eolas ábhartha breise ar léaráid lipéadaithe ón scrúdú. Caithfidh gur faisnéis í seo nár bronnadh marc uirthi cheana sa chuntas scríofa.
- Níl an cheist ceangailte le hÉirinn.
- 2 x PSÁ ar a mhéad mura bhfuil ann ach cur síos ar fhilleadh/éascadh gan tagairt do fhorbairt tírghné.

Nóta Mínithe	Úsáid	Marcanna
I	Tírghné aitheanta	2
Ex	Sampla	2
✓2	Eolas bailí dar luach 2 mharc	2
✓	Farasbarr eolais	Níl ar fáil
Dg	Léaráid bhailí	2

ROINN 2

TÍREOLAÍOCHT RÉIGIÚNACH

Ceist 4 go 6

Tá 80 marc ag gabháil le gach ceist.

Ceist 4

4A. Scileanna Léarscáile

Tarraing léarscáil imchrutha d'**Éirinn**.

Ar an tsracléarscáil sin, taispeáin **agus** ainmnigh gach ceann díobh seo a leanas:

- Imchruth de réigiún ainmnithe **amháin**
- Lárionad uirbeach ainmnithe **amháin** sa réigiún sin
- Abhainn ainmnithe **amháin** sa réigiún sin
- Imchruth de ghné rilífe ainmnithe **amháin** (talamh ard nó talamh íseal) sa réigiún sin.

[20m]

Imlíne na léarscáile	4 mharc (grádaithe 4/2/0)
4 ghné @ 4 mharc an ceann	Taispeánta 2 mharc grádaithe (2/1/0) Ainmnithe 2 mharc

- Ná glac le réigiún Eorpach nó le réigiún Ilchríochach / Fo-ilchríochach.
- Glac le haon chineál lárionad uirbeach bailí, beag beann ar mhéid an lárionaid.
- Is féidir ainmneacha a scríobh ar shracléarscáil nó san eochair.
- Is féidir an léarscáil imlíne a tharraingt ar an bhfreagarleabhar nó ar ghrafpháipéar.
- Tugtar marcanna as na gnéithe is gá a ainmniú más bailí agus ceart na hainmneacha fiú mura dtaispeántar na gnéithe nó má thaispeántar mícheart iad.
- Sa chás ina dtaispeántar gnéithe ach go n-ainmnítear mícheart iad, nó nach n-ainmnítear in aon chor iad, tugtar 0 marc don taispeáint agus 0 marc don ainmniú.

4B. Gníomhaíocht Gheilleagrach Phríomhúil

Scrúdaigh **dhá** thoisc a raibh tionchar acu ar fhorbairt na gníomhaíochta geilleagraí príomhúla i réigiún **Ilchríochach / Fo-ilchríochach** (nach bhfuil san Eoraip) a bhfuil staidéar déanta agat air.

[30m]

Tosca aitheanta	2 + 2 mharc
Scrúdú ar Thoisc 1	7/6 x PSÁ
Scrúdú ar Thoisc 2	6/7 x PSÁ

- Tabhair creidiúint 2 x PSÁ as samplaí faoi leith de ghníomhaíocht gheilleagrach phríomhúil.
- Ná glactar le scrúdú ar ghníomhaíocht phríomhúil i réigiún Éireannach ná Eorpach.
- Scrúdú gan nasc le réigiún ainmnithe nó tátal soiléir 0 marc.
- 1 x PSÁ ar a mhéad in aghaidh na toisce mura ndéantar ach cur síos ar thoisc gan aon tagairt d’fhorbairt na gníomhaíochta príomhúla.
- Tugtar creidiúint 1 x PSÁ le haghaidh sracléarscáil lipéadaithe bailí ón scrúdú.
- Tugtar creidiúint 1 x PSÁ breise le haghaidh faisnéis ábhartha bhreise ar an sracléarscáil ón scrúdú. Caithfidh gur faisnéis í seo nár bronnadh marc uirthi cheana sa chuntas scríofa.
- Glactar le léirmhíniú dearfach agus diúltach ar fhorbairt.

Nóta Mínithe	Úsáid	Marcanna
FA	Toisc aitheanta	2
Ex	Sampla de ghníomhaíocht gheilleagrach phríomhúil	2
✓2	Eolas bailí dar luach 2 mharc	2
✓	Farasbarr eolais	Níl ar fáil
Dg	Sracléarscáil bhailí	2
P1 / P2	Baint ag nótaí mínithe le toisc 1 / toisc 2	Níl ar fáil

17

4C. An tAontas Eorpach

Mínigh **gach** ceann de na dúshláin seo a leanas atá roimh an Aontas Eorpach faoi láthair:

- Dúshláin shóisialta
- Dúshláin gheilleagracha. **[30m]**

Dúshlán sóisialta aitheanta	2 mharc
Míniú ar dhúshláin shóisialta	7/6 x PSÁ
Dúshlán eacnamaíoch aitheanta	2 mharc
Míniú ar dhúshláin eacnamaíocha	6/7 x PSÁ

- ➢ Tabhair creidiúint 1 x PSÁ don dara dúshlán sóisialta ón míniú.
- ➢ Tabhair creidiúint 1 x PSÁ don dara dúshlán eacnamaíoch ón míniú.
- ➢ Uasmhéid de 7 x PSÁ mura mínítear ach dúshlá(i)n s(h)óisialta amháin nó dúshlá(i)n eacnamaíoch(a) amháin.
- ➢ Is féidir leis an bhfreagra a bheith bunaithe ar bhallstát amháin, ar roinnt Ballstát, ar an Aontas i gcoitinne nó ar mheascán díobh sin srl.

Nóta Mínithe	Úsáid	Marcanna
I	Dúshlán sóisialta aitheanta	2
N	Dúshlán eacnamaíoch aitheanta	2
✓2	Eolas bailí dar luach 2 mharc	2
✓	Farasbarr eolais	Níl ar fáil
P1 / P2	Baineann anótálacha le dúshláin shóisialta / dúshláin eacnamaíocha	Níl ar fáil

18

Ceist 5

5A. An tAontas Eorpach

Iarrthóirí Tearmainn den Chéad Uair san Aontas Eorpach (AE) de réir na dtíortha a shroich siad (Eanáir agus Meitheamh 2024)

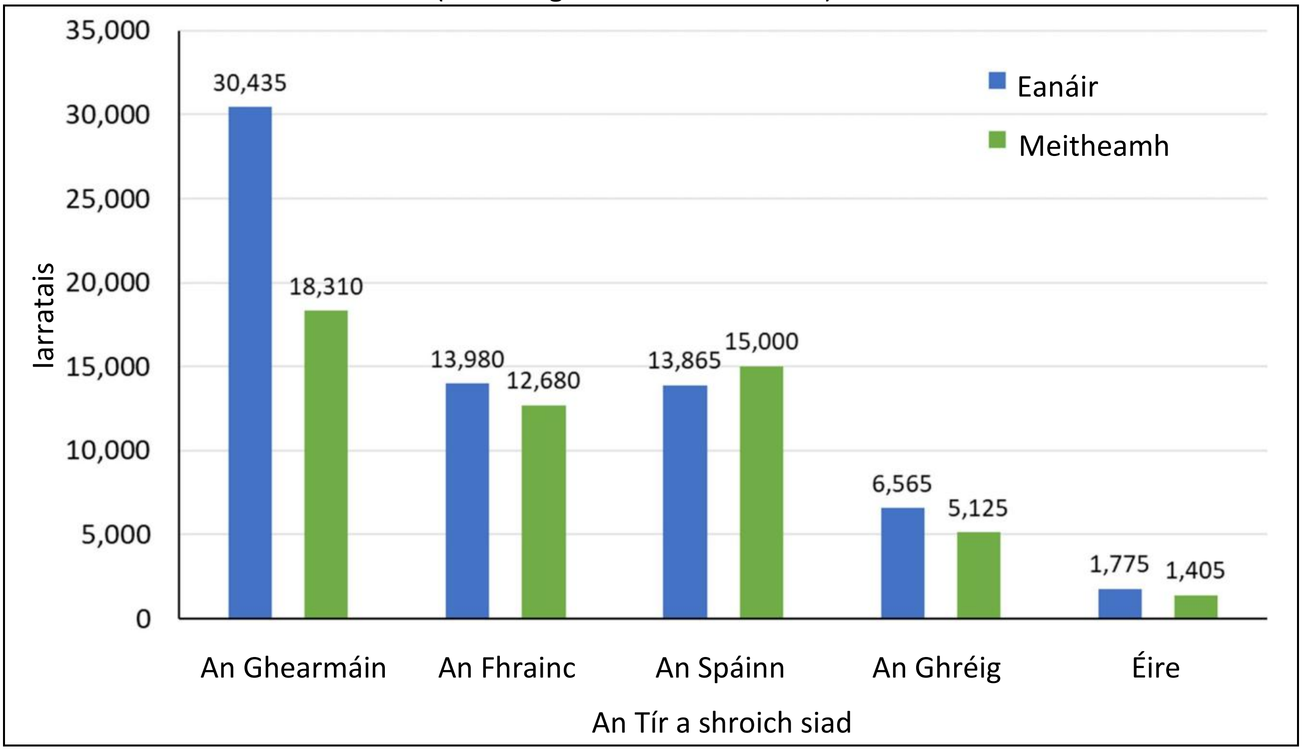

Arna chur in oiriúint ó Eurostat

Scrúdaigh an graf thuas ina dtaispeántar iarrthóirí tearmainn den chéad uair i dtíortha roghnaithe san Eoraip, i mí Eanáir go dtí mí an Mheithimh 2024 agus freagair gach ceann de na ceisteanna seo a leanas.

(i) Cén tír a fuair an líon ab airde iarratas nua sa tréimhse a thaispeántar?
(ii) Cén tír a fuair níos mó iarratas nua i mí an Mheithimh i gcomparáid le mí Eanáir?
(iii) Cé mhéad iarratas nua den chéad uair a fuair Éire i mí Eanáir 2024?
(iv) Ríomh meán na n-iarratas tearmainn i mí Eanáir sna tíortha a thaispeántar.
(v) Luaigh cúis **amháin** a d'fhéadfadh a bheith leis an imirce ard isteach san AE.
(vi) Mínigh go hachomair buntáiste **amháin** a bhaineann an tAontas Eorpach as an imirce mhéadaithe.
(vii) Mínigh go hachomair dúshlán **amháin** atá roimh an Aontas Eorpach mar thoradh ar leibhéil arda inimirce.

[20m]

(i)	An Ghearmáin	2 mharc
(ii)	Spáinn	2 mharc
(iii)	1,775	2 mharc
(iv)	13,324	4 mharc
(v)	Cúis bhailí	2 mharc
(vi)	Míniú bailí	2 + 2 mharc
(vii)	Míniú bailí	2 + 2 mharc

5B. Gníomhaíocht Gheilleagrach Threasach

Scrúdaigh **dhá** thoisc a raibh tionchar acu ar fhorbairt gníomhaíochta geilleagraí treasaí **amháin** i réigiún in **Éirinn** a bhfuil staidéar déanta agat air.

[30m]

Tosca aitheanta	2 + 2 mharc
Scrúdú ar Thoisc 1	7/6 x PSÁ
Scrúdú ar Thoisc 2	6/7 x PSÁ

- Tabhair creidiúint 2 x PSÁ as samplaí faoi leith de ghníomhaíocht gheilleagrach threasach.
- 7 x PSÁ ar a mhéad mura scrúdaítear ach toisc amháin.
- Ná glactar le scrúdúchán ar ghníomhaíocht gheilleagrach threasach i réigiún Eorpach nó i réigiún Ilchríochach / Fo-Ilchríochach.
- Scrúdúchán nach ndéantar tagairt ann do réigiún ainmnithe ná do réigiún a thugtar le fios go soiléir = 0 marc.
- Glactar le léirmhíniú dearfach agus diúltach ar fhorbairt.
- Glac le scrúdú ar ghníomhaíocht gheilleagrach threasach amháin. Má scrúdaítear níos mó ná gníomhaíocht gheilleagrach threasach amháin, marcáil astu féin iad agus bronn an marc is airde.
- 1 x PSÁ ar a mhéad in aghaidh na toisce mura bhfuil ann ach cur síos ar an toisc gan tagairt d'fhorbairt gníomhaíochta geilleagraí treasaí amháin.
- Tugtar creidiúint 1 x PSÁ le haghaidh sracléarscáil lipéadaithe bailí ón scrúdú.
- Tugtar creidiúint 1 x PSÁ breise le haghaidh faisnéis ábhartha bhreise ar an sracléarscáil. Caithfidh gur faisnéis í seo nár bronnadh marc uirthi cheana sa chuntas scríofa.

Nóta Mínithe	Úsáid	Marcanna
FA	Toisc aitheanta	2
Ex	Sampla de ghníomhaíocht gheilleagrach threasach	2
✓2	Eolas bailí dar luach 2 mharc	2
✓	Farasbarr eolais	Níl ar fáil
Dg	Sracléarscáil bhailí	2
P1 / P2	Baint ag nótaí mínithe le toisc 1 / toisc 2	Níl ar fáil

20

5C. Coincheap Réigiúin

Scrúdaigh an dóigh ar féidir úsáid a bhaint as an aeráid **nó** as an ngeomoirfeolaíocht chun réigiúin a shainmhíniú agus tagairt agat do shampla(í) a bhfuil staidéar déanta agat air/orthu.

[30m]

Sampla	2 mharc
Scrúdúchán	14 x PSÁ

- Tugtar creidiúint 1 x PSÁ as an dara sampla ón scrúdúchán. Ní mór scrúdú a dhéanamh ar gach sampla eile.
- Tabhair creidiúint 1 x PSÁ as tagairt shonrach don aeráid nó do gheomoirfeolaíocht ón scrúdú.
- Tugtar creidiúint 1 x PSÁ le haghaidh sracléarscáil/léaráid lipéadaithe bailí ón scrúdú.
- Tugtar creidiúint 1 x PSÁ breise le haghaidh faisnéis ábhartha bhreise ar an sracléarscáil/léaráid ón scrúdú. Caithfidh gur faisnéis í seo nár bronnadh marc uirthi cheana sa chuntas scríofa.
- Glactar le léirmhíniú dearfach nó diúltach.

Nóta Mínithe	Úsáid	Marcanna
Ex	Sampla	2
REF	Tagairt don aeráid nó do gheomorfeolaíocht	2
✓2	Eolas bailí dar luach 2 mharc	2
✓	Farasbarr eolais	Níl ar fáil
Dg	Sracléarscáil/léaráid bhailí	2

21

Ceist 6

6A. Fostaíocht Chósta in Éirinn

Fostaíocht chósta in earnáil an bhia mara i réigiúin in Éirinn in 2022

Réigiún	Daonra cósta	Fostaíocht Chósta	Fostaíocht in earnáil an bhia mara	An Céatadán den Fhostaíocht Chósta in earnáil an bhia mara
An Tuaisceart	74,989	27,488	3,736	14
An tIarthuaisceart	64,059	25,328	1,773	7
An tIarthar	64,704	27,034	1,690	6
An tIardheisceart	90,323	36,718	2,095	6
An Deisceart	115,533	49,815	3,169	6
An tOirdheisceart	91,681	36,467	1,602	4
An tOirthuaisceart	83,775	36,139	1,238	**X**
Poblacht na hÉireann	585,064	239,989	15,303	6

Arna chur in oiriúint ó bmi.ie

Scrúdaigh an tábla thuas ina dtaispeántar eolas faoi earnáil an bhia mara i réigiúin in Éirinn in 2022, agus freagair na ceisteanna seo a leanas.

(i) Cén réigiún ina raibh an daonra cósta ab airde?
(ii) I réigiún an oirdheiscirt, cén céatadán (%) den fhostaíocht chósta a bhí in earnáil an bhia mara?
(iii) Ríomh **X**, an céatadán (%) den fhostaíocht chósta atá in earnáil an bhia mara i réigiún an oirthuaiscirt.
(iv) Ainmnigh **dhá** réigiún ina raibh an céatadán (%) den fhostaíocht chósta níos airde ná an meán náisiúnta.
(v) Ainmnigh **dhá** chalafort iascaireachta in Éirinn.
(vi) Mínigh go hachomair dúshlán **amháin** atá roimh earnáil an bhia mara.

[20m]

(i)	An Deisceart	2 mharc
(ii)	4 (%)	2 mharc
(iii)	3 (%)	4 mharc
(iv)	Tuaisceart agus Iarthuaisceart	2 + 2 mharc
(v)	Sampla bailí	2 + 2 mharc
(vi)	Míniú bailí	2 + 2 mharc

6B. Gníomhaíocht Gheilleagrach Thánaisteach

Scrúdaigh an dóigh a raibh tionchar ag **dhá** thoisc ar bith ar an bhforbairt ar ghníomhaíocht gheilleagrach thánaisteach i réigiún **Eorpach** (nach bhfuil in Éirinn) a bhfuil staidéar déanta agat air.

[30m]

Tosca aitheanta	2 + 2 mharc
Scrúdú ar Thoisc 1	7/6 x PSÁ
Scrúdú ar Thoisc 2	6/7 x PSÁ

- Tugtar creidiúint 2 x PSÁ as sampla faoi leith de shamplaí sonracha de ghníomhaíocht eacnamaíoch thánaisteach ón scrúdú.
- Ná glactar le scrúdú de réigiún Éireannach ná de réigiún Ilchríochach / Fo-Ilchríochach.
- Scrúdúchán nach ndéantar tagairt ann do réigiún ainmnithe ná do réigiún a thugtar le fios go soiléir = 0 marc.
- 7 x PSÁ ar a mhéad mura bpléitear ach toisc amháin.
- 1 x PSÁ ar a mhéad in aghaidh na toisce mura bhfuil ann ach cur síos ar an toisc gan tagairt d'fhorbairt ghníomhaíochta geilleagraí tánaistí.
- Tugtar creidiúint 1 x PSÁ le haghaidh sracléarscáil lipéadaithe bailí ón scrúdú.
- Tugtar creidiúint 1 x PSÁ breise le haghaidh faisnéis ábhartha bhreise ar an sracléarscáil ón scrúdú. Caithfidh gur faisnéis í seo nár bronnadh marc uirthi cheana sa chuntas scríofa.
- Glactar le léirmhíniú dearfach nó diúltach.

Nóta Mínithe	Úsáid	Marcanna
FA	Toisc aitheanta	2
Ex	Sampla de ghníomhaíocht gheilleagrach thánaisteach	2
✓2	Eolas bailí dar luach 2 mharc	2
✓	Farasbarr eolais	Níl ar fáil
Dg	Sracléarscáil bhailí	2
P1 / P2	Baint ag nótaí mínithe le toisc 1 / toisc 2	Níl ar fáil

6C. Forbairt Uirbeach

Scrúdaigh na tosca a raibh tionchar acu ar an bhforbairt a tháinig ar cheantar uirbeach **amháin** i réigiún **Ilchríochach / Fo-ilchríochach** (nach bhfuil san Eoraip) a bhfuil staidéar déanta agat air.

[30m]

Limistéar uirbeach ainmnithe	2 mharc
Tosca aitheanta	2 + 2 mharc
Scrúdúchán	12 x PSÁ

- Tabhair creidiúint 1 x PSÁ as an tríú toisc a aithníodh ón scrúdú. Is gá gach toisc sa bhreis a scrúdú.
- Ná glac le limistéar uirbeach i réigiún Éireannach nó Eorpach.
- Glactar le haon chineál limistéar uirbeach bailí, nó cuid de sin, beag beann ar mhéid an limistéir.
- Scrúdú nach ndéantar tagairt ann do limistéar uirbeach ainmnithe ná do limistéar uirbeach a thugtar le fios go soiléir = 0 marc.
- Is féidir leis an scrúdú a bheith bunaithe ar léirmhíniú dearfach nó diúltach ar fhorbairt.
- Tugtar creidiúint 1 x PSÁ le haghaidh sracléarscáil lipéadaithe bailí ón scrúdú.
- Tugtar creidiúint 1 x PSÁ breise le haghaidh faisnéis ábhartha bhreise ar an sracléarscáil ón scrúdú. Caithfidh gur faisnéis í seo nár bronnadh marc uirthi cheana sa chuntas scríofa.

Nóta Mínithe	Úsáid	Marcanna
N	Limistéar uirbeach ainmnithe	2
FA	Toisc aitheanta	2
✓2	Eolas bailí dar luach 2 mharc	2
✓	Farasbarr eolais	Níl ar fáil
Dg	Sracléarscáil bhailí	2

24

ROINN 3

TOGHAONAID

Ceist 7 go 12

Patrúin agus Próisis i nGníomhaíochtaí Geilleagracha (Ceist 7, 8 agus 9)

Patrúin agus Próisis i gComhshaol an Duine (Ceist 10, 11 agus 12)

Tá 80 marc ag gabháil le gach ceist.

25

PATRÚIN AGUS PRÓISIS i nGNÍOMHAÍOCHTAÍ GEILLEAGRACHA

Ceist 7 go 9

Ceist 7

7A. Léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis

Scrúdaigh an léarscáil 1:50 000 agus an eochair eolais de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis a ghabhann leis an bpáipéar seo.

Tarraing sracléarscáil leathscála den limistéar a thaispeántar.

Ar an tsracléarscáil sin, taispeáin agus lipéadaigh mar is ceart gach ceann díobh seo a leanas:

- An galfchúrsa
- An t-Ionad dearctha
- An rotharbhealach in iarthuaisceart na léarscáile
- Limistéar foraoise ó dheas de thuaidhlíne 40.

[20m]

Imlíne na Sracléarscáile	4 mharc (4/0)
4 ghné @ 4 mharc an ceann	Taispeánta 3 mharc (grádaithe 3/1/0) Lipéad 1 mharc

- Ní mór imlíne na sracléarscáile a bheith tarraingthe go leathscála an achair a leagtar síos. Is é an méid a theastaíonn ná 12cm x 9cm [ceadaigh difríocht suas le 0.5cm]. Ní mór é a bheith i dtreoshuíomh tírdhreacha.
- Ní mór ceithre thaobh tarraingthe a bheith ag an sracléarscáil. Níl sé inghlactha imeall an leathnaigh a úsáid. Cailltear 4 mharc i ndáil le himlíne na sracléarscáile.
- Sa chás gur rianaíocht a dhéantar den tsracléarscáil nó nach ndéantar ach cuid den léarscáil a tharraingt, cailltear 4 mharc i ndáil le himlíne na sracléarscáile agus 3 mharc in aghaidh na míre. Ná ceadaigh ach marcanna lipéadaithe.
- Má úsáidtear aerfótagraf in ionad léarscáil de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis 0 marc.
- Féadfaidh lipéid a bheith curtha ar na gnéithe ar an tsracléarscáil nó in eochair. Mura bhfuil siad lipéadaithe, 0 marc as taispeáint.
- Ní mór iarracht a bheith ann ar ghné a thaispeáint chun go mbronnfar marcanna as lipéadú. Mura dtaispeántar, 0 marc as lipéadú. Má bhíonn an ghné aimsithe san áit chontráilte, ach í lipéadaithe i gceart, féadfar marcanna i gcomhair lipéadú a bhronnadh toisc go ndearnadh iarracht í a aimsiú.
- Marcanna taispeána grádaithe 3/1/0. Cruinneas réasúnta (suíomh agus coibhneas) le haghaidh lánmharcanna taispeána.
- Is féidir an sracléarscáil a tharraingt ar an bhfreagarleabhar nó ar ghrafpháipéar.

7B. Cuideachta Ilnáisiúnta

Tabhair cur síos agus míniú ar **dhá** cheann ar bith díobh seo a leanas agus tagairt agat do chuideachta ilnáisiúnta **amháin** a bhfuil staidéar déanta agat uirthi:

- Foinsiú amhábhar agus comhpháirteanna
- Suíomh na aonad próiseála
- Suíomh na margaí.

[30m]

MNC ainmnithe	2 mharc
Cur síos agus míniú 1	7 x PSÁ
Cur síos agus míniú 2	7 x PSÁ

- ➢ Tabhair creidiúint 2 x PSÁ as samplaí ón gcur síos/míniú.
- ➢ Tugtar creidiúint 1 x PSÁ i gcomhair léaráid ábhartha lipéadaithe ón gcur síos/míniú. 0 marc ar léaráid gan lipéadú.
- ➢ Creidiúint i gcomhair eolas ábhartha breise ar an léaráid lipéadaithe le haghaidh 2 x PSÁ ón gcur síos/míniú. Caithfidh gur faisnéis í seo nár bronnadh marc uirthi cheana sa chuntas scríofa.
- ➢ Plé nach bhfuil nasc ann le cuideachta ilnáisiúnta ainmnithe: 0 marc.
- ➢ 4 x PSÁ ar a mhéad in aghaidh na toisce mura ndéantar ach cur síos ar thoisc gan aon tagairt do mhíniú.

Nóta Mínithe	Úsáid	Marcanna
N	MNC ainmnithe	2
Ex	Sampla	2
Dg	Léaráid bhailí	2
✓2	Eolas bailí dar luach 2 mharc	2
✓	Farasbarr eolais	Níl ar fáil
P1 / P2	Baineann na hanótálacha le ceannteideal 1 / ceannteideal 2	Níl ar fáil

27

7C. Coilíneachas

Scrúdaigh na dúshláin a bhí mar thoradh ar an gcoilíneachas atá le sárú ag geilleagar atá i mbéal forbartha a bhfuil staidéar déanta agat air.

[30m]

Dúshláin aitheanta	2 + 2 mharc
Geilleagar i mbéal forbartha ainmnithe	2 mharc
Scrúdúchán	12 x PSÁ

- Ní mór scrúdú a dhéanamh ar gach dúshlán eile.
- 2 x PSÁ ar a mhéad as an scrúdú gan tagairt do thír i mbéal forbartha ainmnithe.
- 2 x PSÁ ar a mhéad mura bhfuil ann ach cur síos ar an gcoilíneachas, gan tagairt do thionchair a bhíonn roimh an ngeilleagar i mbéal forbartha mar thoradh ar an gcoilíneachas.
- 2 x PSÁ ar a mhéad mura bhfuil ann ach cur síos ar an ngeilleagar i mbéal forbartha, gan aon tagairt do na dúshláin a bhíonn ann mar thoradh ar an gcoilíneachas.

Nóta Mínithe	Úsáid	Marcanna
I	Dúshláin aitheanta	2
N	Geilleagar i mbéal forbartha ainmnithe	2
✓2	Eolas bailí dar luach 2 mharc	2
✓	Farasbarr eolais	Níl ar fáil

28

Ceist 8

8A. Giniúint Leictreachais

Giniúint Leictreachais in Éirinn de réir foinse (in %) in 2012 agus 2022

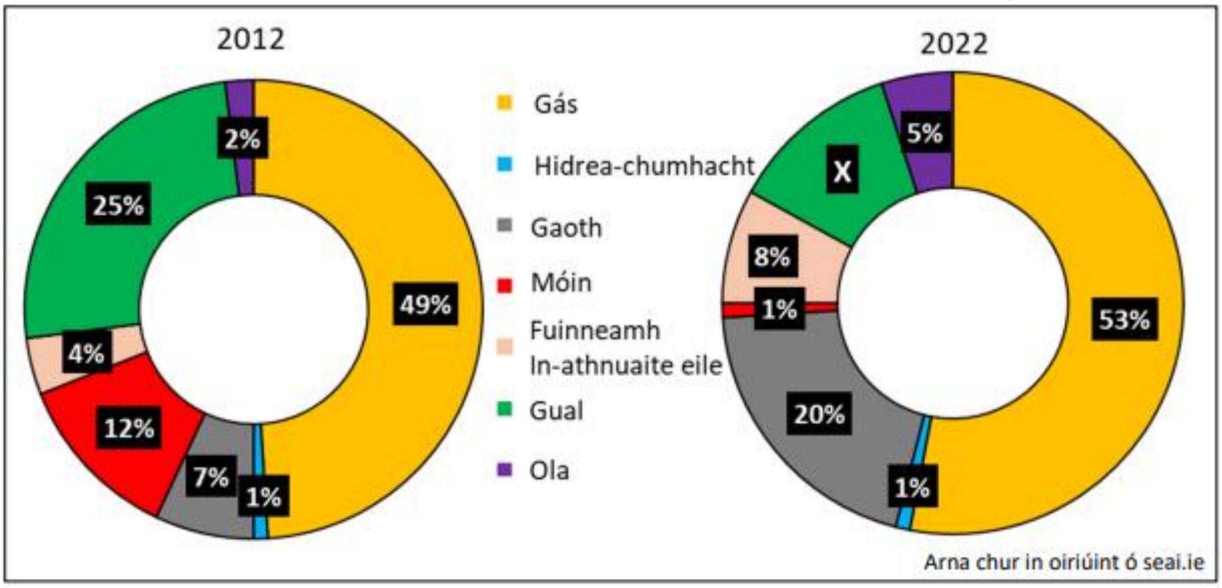

Scrúdaigh na cairteacha thuas ina dtaispeántar giniúint leictreachais in Éirinn de réir foinse (%) in 2012 agus in 2022, agus freagair gach ceann de na ceisteanna seo a leanas.

(i) Cén fhoinse bhreosla ba mhó do ghiniúint leictreachais in Éirinn in 2022?

(ii) Cén fhoinse bhreosla ba lú do ghiniúint leictreachais in Éirinn in 2012?

(iii) Ainmnigh **dhá** fhoinse do ghiniúint leictreachais a laghdaigh ó 2012 go 2022.

(iv) Cén céatadán (%) de mhéadú a tháinig ar an ngaoth mar fhoinse de ghiniúint leictreachais ó 2012 go 2022?

(v) Ríomh **X**, an céatadán (%) den leictreachas a gineadh ó ghual in 2022.

(vi) Seachas hidrea-chumhacht agus an ghaoth, ainmnigh foinse **amháin** eile d'fhuinneamh in-athnuaite.

(vii) Mínigh go hachomair iarmhairt dhiúltach **amháin** a bhaineann le breoslaí iontaise a úsáid do ghiniúint leictreachais.

[20m]

(i)	Gás	2 mharc
(ii)	Hidrea-chumhacht	2 mharc
(iii)	Móin agus Gual	2 + 2 mharc
(iv)	13 (%)	2 mharc
(v)	12 (%)	4 mharc
(vi)	Foinse bhailí	2 mharc
(vii)	Míniú bailí	2 + 2 mharc

8B. Gníomhaíochtaí Geilleagracha Treasacha

Agus fianaise ó léarscáil 1:50 000 de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis d'Uachtar Ard a ghabhann leis an bpáipéar seo á húsáid agat, pléigh an acmhainneacht d'fhorbairt na turasóireachta sa limistéar a thaispeántar ar an léarscáil agus tagairt agat dóibh seo a leanas:

- Inrochtaineacht
- Seirbhísí (seachas iompar)
- Nithe is díol spéise.

[30m]

Trí cheannteideal @ 10 marc an ceann
Ar gach ceann de na **trí** cheannteideal:

Sampla ainmnithe	2 mharc
Fianaise léarscáile	2 mharc
Plé	3 x PSÁ

- ➢ Is féidir leis an tagairt léarscáile a bheith ina thagairt eangaí nó ina bhóthar ainmnithe srl.
- ➢ Ní mór gach fianaise léarscáile agus plé a bheith bainteach le turasóireacht.
- ➢ Glactar le gach chineál iompair (bóthar, iarnród, abhainn, srl).
- ➢ Má bhíonn an freagra bunaithe ar aerfhótagraf, ná ceadaigh ach sampla ainmnithe in aghaidh an cheannteidil.

Nóta Mínithe	Úsáid	Marcanna
N	Sampla ainmnithe	2
REF	Fianaise léarscáile	2
✓2	Eolas bailí dar luach 2 mharc	2
✓	Farasbarr eolais	Níl ar fáil
P1 / P2 / P3	Baineann na hanótálacha le Ceannteideal 1 / Ceannteideal 2 / Ceannteideal 3	Níl ar fáil

30

8C. Beartas de chuid an Aontais Eorpaigh

Scrúdaigh an dóigh a mbíonn tionchar ag beartas/beartais an Aontais Eorpaigh ar gheilleagar na hÉireann.

[30m]

Tionchar ar gheilleagar na hÉireann aitheanta	2 mharc
Tagairt do pholasaí AE	2 mharc
Scrúdúchán	13 x PSÁ

- Tabhair creidiúint 1 x PSÁ as an dara tionchar ar gheilleagar na hÉireann a aithníodh ón scrúdú.
- Maidir le haon tionchar agus beartais eile, tá gá le scrúdú.
- Uasmhéid de 2 x PSÁ mura bhfuil ann ach plé gan tagairt do thionchar Bheartas an Aontais Eorpaigh ar gheilleagar na hÉireann.
- Uasmhéid de 2 x PSÁ mura bhfuil ann ach plé gan tagairt do thionchar bheartas an Aontais Eorpaigh.
- Glac le dearcthaí dearfacha agus diúltacha laistigh den scrúdú.

Nóta Mínithe	Úsáid	Marcanna
I	Tionchar aitheanta	2
REF	Tagairt do pholasaí AE	2
✓2	Eolas bailí dar luach 2 mharc	2
✓	Farasbarr eolais	Níl ar fáil

31

Ceist 9

9A. HDI – Ionchas Saoil

Meánionchas saoil tráth breithe (ina bhlianta) in 2023

Ilchríoch	Ionchais Saoil
An Afraic	63
An Áise	74
An Eoraip	78
Meiriceá Thuaidh	76
An Aigéine	79
Meiriceá Theas	74

Arna chur in oiriúint ó statista.com

Scrúdaigh na sonraí thuas ina dtaispeántar meánionchas saoil tráth breithe (ina bhlianta) de réir ilchríche in 2023, agus freagair gach ceann de na ceisteanna seo a leanas.

(i) Agus grafpháipéar á úsáid agat, tarraing graf oiriúnach chun na sonraí sin a léiriú.

[16m]

	Barrachairt	**Píchairt**
Teideal	2 mharc	2 mharc
Ais cheartingearach ainmnithe	1 mharc	1 + 1 mharc (Ciorclaithe & Láraithe)
Ais chothrománach ainmnithe	1 mharc	
6 mhír léirithe (grádaithe 2/1/0)	2 mharc an ceann	2 mharc an ceann

- Glactar le haon ghraf/chairt oiriúnach
- Ní leor ainm a thabhairt ar chineál an ghraif/na cairte chun na marcanna i leith an teidil a ghnóthú. Ní mór tagairt a bheith sa teideal d'ábhar na cairte agus is féidir é a scríobh aon áit ar an ngraf.
- Sa chás nach n-úsáidtear grafpháipéar, dealaítear 2 mharc ón iomlán.

- Cuir an 2 mharc grádaithe i bhfeidhm mura mbreactar síos i gceart na spásanna uimhrithe agus leithid na gcolún.

Nóta Mínithe	Úsáid	Marcanna
#	Níor úsáideadh grafpháipéar	- 2

(ii) Mínigh go hachomair cúis **amháin** a bhfuil an t-ionchas saoil is ísle san Afraic.

[4m]

Míniú bailí	2 + 2 mharc

9B. Forbairt Gheilleagrach – Geilleagar Forbartha

Scrúdaigh an tionchar a d'fhéadfadh a bheith ag **dhá** cheann ar bith díobh seo a leanas ar fhorbairt tionscal gan chuing **nó** ar sheirbhísí airgeadais **nó** ar ollturasóireacht i ngeilleagar forbartha a bhfuil staidéar déanta agat air:

- Tosca fisiceacha
- Tosca polaitiúla
- Tosca daonna.

[30m]

Geilleagar forbartha ainmnithe	2 mharc
Scrúdú ar thoisc 1	7 x PSÁ
Scrúdú ar thoisc 2	7 x PSÁ

- Tabhair creidiúint 1 x PSÁ in aghaidh toisce as an tionchar ar fhorbairt na gníomhaíochta a aithint. Ní mór gach tionchar eile a scrúdú.
- Uasmhéid 1 x PSÁ in aghaidh na toisce más plé amháin atá ann gan tagairt do gheilleagar forbartha ainmnithe nó plé i ndáil le geilleagar i mbéal forbartha.
- Ní mór scrúdú a bheith bunaithe ar gheilleagar forbartha amháin. Má scrúdaítear níos mó ná geilleagar forbartha amháin, marcáil astu féin iad agus bronn an marc is airde.
- Is féidir le geilleagar forbartha sa chás seo a bheith ina thír nó ina réigiún ainmnithe.

Nóta Mínithe	Úsáid	Marcanna
N	Geilleagair forbartha ainmnithe	2
I	An tionchar ar fhorbairt na gníomhaíochta a aithint.	2
✓2	Eolas bailí dar luach 2 mharc	2
✓	Farasbarr eolais	Níl ar fáil
P1 / P2	Baineann na hanótálacha le toisc 1 agus toisc 2	Níl ar fáil

34

9C. Fuinneamh In-athnuaite

Agus tagairt á déanamh agat d'fhoinse fuinnimh in-athnuaite **amháin** faoi leith, mínigh na buntáistí a bhaineann leis an bhfoinse fuinnimh in-athnuaite sin maidir le **gach** ceann díobh seo a leanas:

- Buntáistí eacnamaíocha
- Buntáistí comhshaoil.

[30m]

Foinse fuinnimh in-athnuaite ainmnithe	2 mharc
Míniú ar bhuntáistí Eacnamaíocha	7 x PSÁ
Míniú ar bhuntáistí Comhshaoil	7 x PSÁ

- Tabhair creidiúint 1 x PSÁ as buntáiste eacnamaíoch a aithint. Ní mór gach buntáiste eacnamaíoch breise a mhíniú.
- Tabhair creidiúint 1 x PSÁ as buntáiste comhshaoil a aithint. Ní mór gach buntáiste comhshaoil breise a mhíniú.
- 2 PSÁ ar a mhéad mura bhfuil ann ach cur síos ar fhuinneamh in-athnuaite gan tagairt do bhuntáistí eacnamaíocha agus comhshaoil.
- 7 x PSÁ ar a mhéad má tá scrúdú ann ar bhuntáistí eacnamaíocha amháin nó ar bhuntáistí comhshaoil amháin.
- 1 x PSÁ ar a mhéad in aghaidh an bhuntáiste má bhíonn plé ginearálta ar fhuinneamh in-athnuaite gan foinse fuinnimh in-athnuaite aitheanta.

Nóta Mínithe	Úsáid	Marcanna
N	Foinse fuinnimh in-athnuaite ainmnithe	2
I	Buntáiste eacnamaíoch/comhshaoil a aithint	2
✓2	Eolas bailí dar luach 2 mharc	2
✓	Farasbarr eolais	Níl ar fáil
P1 / P2	Baineann na hanótálacha le buntáistí eacnamaíocha/comhshaoil	Níl ar fáil

35

PATRÚIN AGUS PRÓISIS i gCOMHSHAOL AN DUINE

Ceist 10 go 12

Ceist 10

10A. Aerfótagraf

Scrúdaigh an t-aerfótagraf d'Uachtar Ard a ghabhann leis an bpáipéar seo.

Tarraing sracléarscáil den aerfótagraf, leath an fhaid agus leath an leithid.

Ar an tsracléarscáil sin, taispeáin agus lipéadaigh mar is ceart gach ceann díobh seo a leanas:

- Páirc spóirt
- Droichead
- Séipéal
- Eastát tithíochta sa tulra.

[20m]

Imlíne na Sracléarscáile	4 mharc (4/0)
4 ghné @ 4 mharc an ceann	Taispeánta 3 mharc (grádaithe 3/1/0) Lipéad 1 mharc

- Ní mór go mbeadh an tsracléarscáil tarraingthe leath an fhaid agus leath an leithid. Is iad na toisí a theastaíonn ná 12.7 cm faoi 8.3 cm (ach ceadaigh difríocht de 0.5 cm ar gach taobh). Ní mór é a bheith ar threoshuíomh tírdhreacha.
- Ní mór ceithre thaobh tarraingthe a bheith ag an sracléarscáil. Níl sé inghlactha imeall an leathnaigh a úsáid. Cailltear 4 mharc i ndáil le himlíne na sracléarscáile.
- Sa chás gur rianaíocht a dhéantar den tsracléarscáil nó nach ndéantar ach cuid den aerfótagraf a tharraingt, cailltear 4 mharc i ndáil le himlíne na sracléarscáile agus 3 mharc in aghaidh na míre. Ná ceadaigh ach marcanna lipéadaithe.
- Má úsáidtear léarscáil de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis in ionad aerfótagraf 0 marc.
- Ní mór lipéid a bheith curtha ar na gnéithe ar an tsracléarscáil nó in eochair. Mura bhfuil siad lipéadaithe, 0 marc as taispeáint.
- Ní mór iarracht a bheith ann ar ghné a thaispeáint chun go mbronnfar marcanna as lipéadú. Mura dtaispeántar, 0 marc as lipéadú. Má bhíonn an ghné aimsithe san áit chontráilte, ach í lipéadaithe i gceart, féadfar marcanna i gcomhair lipéadú a bhronnadh toisc go ndearnadh iarracht í a aimsiú.
- Marcanna taispeána grádaithe 3/1/0. Cruinneas réasúnta (suíomh agus coibhneas) le haghaidh lánmharcanna taispeána.
- Is féidir an sracléarscáil a tharraingt ar an bhfreagarleabhar nó ar ghrafpháipéar.

10B. Pleanáil Uirbeach

Scrúdaigh a éifeachtaí is atá straitéisí pleanála uirbí chun **dhá** cheann de na fadhbanna uirbeacha seo a leanas a réiteach agus bíodh tagairt agat do cheanta(i)r uirbeach(a) a bhfuil staidéar déanta agat air/orthu:

- Truailliú
- Iompar
- Tithíocht.

[30m]

Sampla	2 mharc
Scrúdú ar fhadhb 1	7 x PSÁ
Scrúdú ar fhadhb 2	7 x PSÁ

- Tabhair creidiúint 1 x PSÁ in aghaidh gach fadhb as tagairt d’éifeachtacht straitéis pleanála uirbí ón scrúdú. Ni mór gach tagairt eile a scrúdú.
- Uasmhéid de 2 x PSÁ má tá plé ann gan tagairt do straitéisí pleanála uirbí.
- Uasmhéid de 2 x PSÁ má tá cur síos ann ar straitéisí pleanála uirbí gan tagairt a dhéanamh dá n-éifeachtúlacht.
- 7 x PSÁ ar a mhéad mura scrúdaítear ach fadhb amháin.
- Níl an cheist seo teoranta d’Éirinn.

Nóta Mínithe	Úsáid	Marcanna
Ex	Sampla	2
REF	Tagairt d’éifeachtacht straitéis pleanála uirbí	2
✓2	Eolas bailí dar luach 2 mharc	2
✓	Farasbarr eolais	Níl ar fáil
P1 / P2	Baineann na hanótálacha le fadhb 1 / fadhb 2	Níl ar fáil

37

10C. Imirce

Bíonn tionchar ag gluaiseachtaí daonra ar reigiúin bhronntacha agus ar réigiúin ghlactha.

Scrúdaigh, agus úsáid á baint agat as sampla(í) a bhfuil staidéar déanta agat air/orthu, tionchar **amháin** a bhíonn ag an imirce ar réigiúin bhronntacha **agus** tionchar **amháin** a bhíonn ag an imirce ar réigiúin ghlactha.

[30m]

Tionchar ar réigiún bronntach aitheanta	2 mharc
Scrúdú ar an tionchar ar réigiún bronntach	6 x PSÁ
Tionchar ar réigiún glactha aitheanta	2 mharc
Scrúdú ar an tionchar ar réigiún glactha	6 x PSÁ
Sampla de réigiún bronntach/glactha	2 mharc

- Níl an cheist seo teoranta d'Éirinn.
- Féadfaidh na tionchair a bheith dearfach nó diúltach.
- Is féidir scrúdú a bheith ar thionchar na himirce isteach, na himirce amach nó an dá rud ar limistéir bhronntacha nó ghlactha.
- Uasmhéid de 6 x PSÁ má tá scrúdú ann ar an tionchar ar réigiún bronntach amháin nó ar réigiún glactha amháin.

Nóta Mínithe	Úsáid	Marcanna
N	Tionchar ar réigiún bronntach aitheanta	2
I	Tionchar ar réigiún glactha aitheanta	2
Ex	Sampla de réigiún bronntach/glactha	2
✓2	Eolas bailí dar luach 2 mharc	2
✓	Farasbarr eolais	Níl ar fáil
P1 / P2	Baineann na hanótálacha le tionchar ar réigiúin bhronntacha/tionchar ar réigiúin ghlactha	Níl ar fáil

Ceist 11

11A. Méadú ar

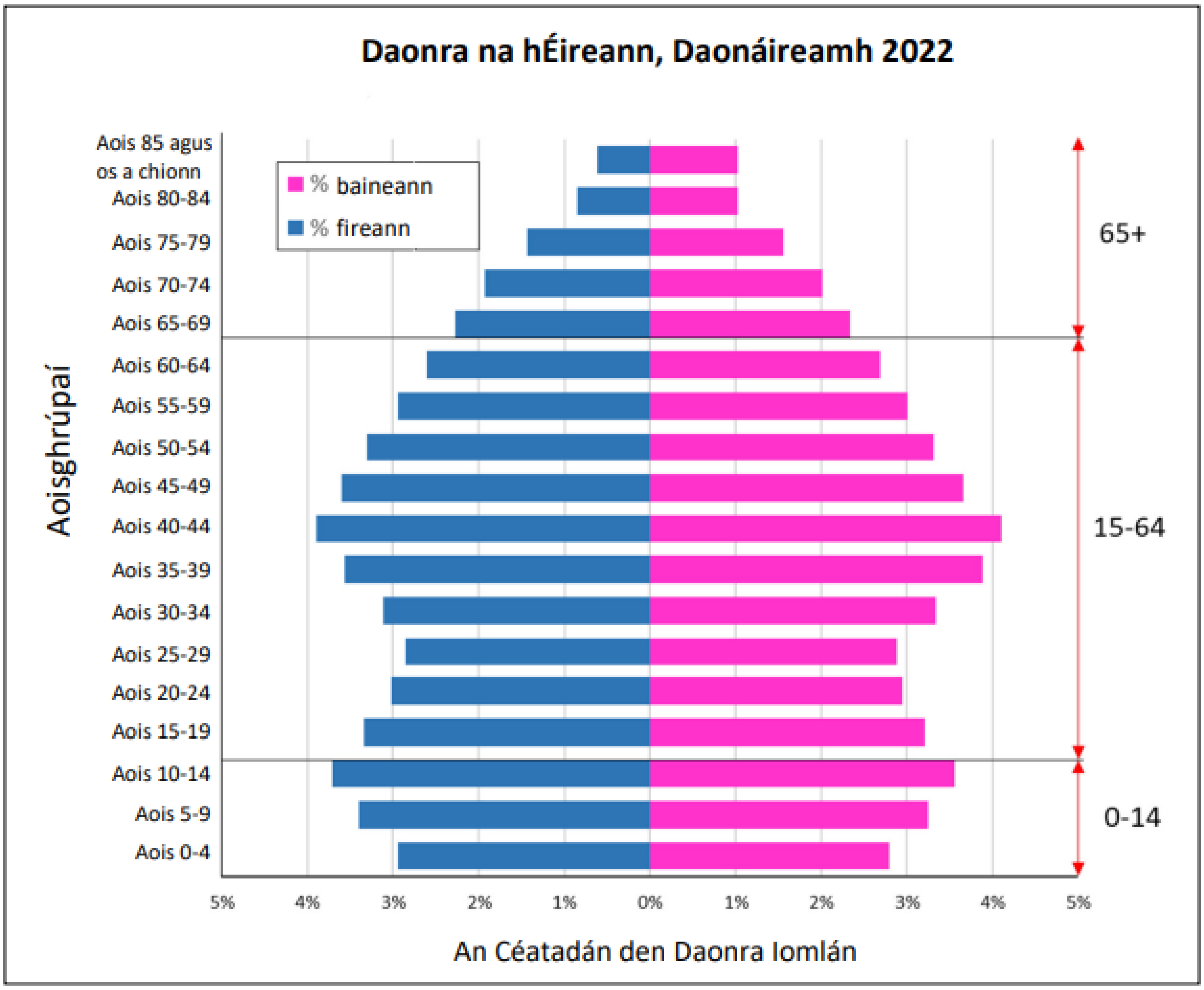

Scrúdaigh pirimid an daonra thuas ina dtaispeántar struchtúr dhaonra na hÉireann, de réir Dhaonáireamh 2022, agus freagair gach ceann de na ceisteanna seo a leanas:

(i) Cén céatadán (%) de bhaineannaigh a thuairiscítear a bheith san aoisghrúpa 70-74?

(ii) Cén aoisghrúpa ina bhfuil an líon is mó d'fhireannaigh agus de bhaineannaigh.

(iii) Cé a mhaireann níos faide ar aghaidh sa tseanaois, fireannaigh nó baineannaigh? Tabhair píosa **amháin** fianaise as an bpirimid chun tacú le do fhreagra.

(iv) Cén ceann díobh seo a leanas a sheasann don chéatadán (%) neasach d'fhireannaigh agus de bhaineannaigh in aois 65 agus os a chionn: 11% **nó** 15% **nó** 19%?

(v) Mínigh go hachomair an bhrí atá leis an téarma *Cóimheas Cleithiúnais*.

(vi) Mínigh go hachomair iarmhairt **amháin** a bhaineann leis an méadú réamh-mheasta ar chóimheas cleithiúnais na hÉireann.

[20m]

(i)	2 (%)	2 mharc
(ii)	40-44	2 mharc
(iii)	Baineann + Fianaise bhailí	2 + 2 mharc
(iv)	15 (%)	4 mharc
(v)	Míniú bailí	2 + 2 mharc
(vi)	Míniú bailí	2 + 2 mharc

11B. Teoiric an Lárionaid

Déan cur síos agus míniú ar Theoiric an Lárionaid agus tagairt á déanamh agat do shampla(í) a bhfuil staidéar déanta agat air/orthu.

[30m]

Sampla	2 mharc
Cur síos/míniú	14 x PSÁ

- Tugtar creidiúint 1 x PSÁ as an dara sampla ainmnithe ón scrúdú.
- Uasmhéid de 7 x PSÁ má tá cur síos ar Theoiric an Láraonaid gan mhíniú.
- Tugtar creidiúint 1 x PSÁ i gcomhair léaráid ábhartha lipéadaithe ón gcur síos/míniú. 0 marc ar léaráid gan lipéadú.
- Creidiúint i gcomhair eolas ábhartha breise ar an léaráid lipéadaithe le haghaidh 1 x PSÁ ón gcur síos/míniú. Caithfidh gur faisnéis í seo nár bronnadh marc uirthi cheana sa chuntas scríofa.
- Níl an cheist seo teoranta d'Éirinn

Nóta Mínithe	Úsáid	Marcanna
Ex	Sampla d'ionad uirbeach	2
Dg	Léaráid bhailí	2
✓2	Eolas bailí dar luach 2 mharc	2
✓	Farasbarr eolais	Níl ar fáil

41

11C. Dinimic Daonra

Scrúdaigh an éifeacht/tionchar a bhíonn ag ceann **amháin** ar bith díobh seo a leanas ar leibhéil athraithe daonra, agus tagairt agat do shampla(í) a bhfuil staidéar déanta agat air/orthu:

- Forbairt acmhainní
- Sochaí agus cultúr
- An teicneolaíocht.

[30m]

Éifeacht/tionchar aitheanta	2 mharc
Sampla de shuíomh	2 mharc
Scrúdúchán	13 x PSÁ

- ➢ Tabhair creidiúint 1 x PSÁ as an dara tionchar a aithníodh ón scrúdú. Ní mór gach tionchar sa bhreis a scrúdú.
- ➢ Uasmhéid de 2 x PSÁ má tá plé ann gan tagairt don tionchar ar athrú ar an daonra.
- ➢ Glactar le léirmhíniú dearfach nó diúltach.

Nóta Mínithe	Úsáid	Marcanna
I	Éifeacht/tionchar aitheanta	2
Ex	Sampla de shuíomh	2
✓2	Eolas bailí dar luach 2 mharc	2
✓	Farasbarr eolais	Níl ar fáil

42

Ceist 12

12A. Oidhreacht

Láithreáin Oidhreachta Domhanda UNESCO de réir tíre

Tír	Líon Láithreán
An Bhealarúis	4
An tSile	7
An Éigipt	7
an Ungáir	8
An Íoslainn	3
Éire	2

Arna chur in oiriúint ó UNESCO.org

Scrúdaigh na sonraí thuas ina dtaispeántar líon na Láithreán Oidhreachta UNESCO i dtíortha roghnaithe agus freagair gach ceann de na ceisteanna seo a leanas.

(i) Agus grafpháipéar á úsáid agat, tarraing graf oiriúnach chun na sonraí sin a léiriú.

[16m]

	Barrachairt	**Píchairt**
Teideal	2 mharc	2 mharc
Ais cheartingearach ainmnithe	1 mharc	1 + 1 mharc (Ciorclaithe & Láraithe)
Ais chothrománach ainmnithe	1 mharc	
6 mhír léirithe grádaithe	2 mharc an ceann (2/1/0)	2 mharc an ceann (2/1/0)

- Glactar le haon ghraf/chairt oiriúnach
- Ní leor ainm a thabhairt ar chineál an ghraif/na cairte chun na marcanna i leith an teidil a ghnóthú. Ní mór tagairt a bheith sa teideal d'ábhar na cairte agus is féidir é a scríobh aon áit ar an ngraf.
- Sa chás nach n-úsáidtear grafpháipéar, dealaítear 2 mharc ón iomlán.
- Cuir an 2 mharc grádaithe i bhfeidhm mura mbreactar síos i gceart na spásanna uimhrithe agus leithid na gcolún.

Nóta Mínithe	Úsáid	Marcanna
#	Níor úsáideadh grafpháipéar	- 2

(ii) Mínigh go hachomair tairbhe **amháin** a bhaineann le láithreán oidhreachta a bheith i limistéar uirbeach.

[4m]

Míniú bailí	2 + 2 mharc

44

12B. Dáileadh Lonnaíochta

Scrúdaigh an léarscáil 1:50 000 de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis d'Uachtar Ard a ghabhann leis an bpáipéar seo.

Agus fianaise ón léarscáil á húsáid agat, tabhair míniú ar an éagsúlacht i ndáileadh na lonnaíochta sa limistéar a thaispeántar ar an léarscáil.

[30m]

Difríochtaí i ndáileadh lonnaíochta aitheanta	2 + 2 mharc
Fianaise léarscáile SO	2 mharc
Scrúdúchán	12 x PSÁ

- Tabhair creidiúint 2 x PSÁ as fianaise bhreise léarscáile ón scrúdú.
- Uasmhéid de 6 x PSÁ má tá an freagra bunaithe go hiomlán ar lonnaíocht i limistéar amháin den léarscáil amháin.
- Má tá an freagra bunaithe ar an aerfotagraf, céadaigh daileadh san lonnaíocht uair amháin.

Nóta Mínithe	Úsáid	Marcanna
I	Difríochtaí i ndáileadh lonnaíochta aitheanta	2
REF	Fianaise léarscáile	2
✓2	Eolas bailí dar luach 2 mharc	2
✓	Farasbarr eolais	Níl ar fáil

12C. Fairsingiú Uirbeach

De réir mar a fhásann agus mar a fhairsingíonn cathracha bíonn tionchar acu ar na limistéir timpeall orthu.

Déan plé ar an ráiteas seo agus tagairt agat do shampla(í) a bhfuil staidéar déanta agat air/orthu.

[30m]

Tionchar aitheanta	2 mharc
Sampla	2 mharc
Plé	13 x PSÁ

- Tabhair creidiúint 1 x PSÁ as an dara tionchar nó an dara sampla ón bplé. Ní mór gach tionchar/sampla breise a phlé.
- Is féidir le cathair ainmnithe nó ceantair thuaithe a bheith ina samplaí.
- Uasmhéid de 2 x PSÁ má tá plé ann ar fhás agus ar mhéadú cathracha gan tagairt don tionchar ar cheantair máguaird.

Nóta Mínithe	Úsáid	Marcanna
I	Tionchar aitheanta	2
Ex	Sampla	2
✓2	Eolas bailí dar luach 2 mharc	2
✓	Farasbarr eolais	Níl ar fáil

46

ROINN 4

ROGHANNA

Ceist 13 go 24

Tá 80 marc ag gabháil le gach ceist.

Nóta: Is fearr **trí** ghné nó **ceithre** ghné den téama a phlé go mion, in ionad plé ginearálta a dhéanamh ar líon mór pointí.

47

Ceisteanna 13 - 24

Scéim Mharcála Imlíne agus tuairiscíní marcála maidir le Comhleanúnachas Ginearálta

Scéim Mharcála Imlíneach:

Líon na ngnéithe	3 @ 20 marc an ceann	4 @ 15 mharc an ceann
Gné aitheantais	4 mharc	3 mharc
Plé	8 x PSÁ	6 x PSÁ
Comhleanúnachas Foriomlán	20 marc grádaithe*	20 marc grádaithe*

Tuairisceoirí Marcáil Comhleanúnachas Foriomlán (CF):

Agus marcanna á mbronnadh as Comhleanúnachas Ginearálta, cuirfidh an scrúdaitheoir san áireamh cé chomh maith agus a láimhseálann an t-iarrthóir an cheist a cuireadh agus leanfaidh sé nó sí na tuairiscíní marcála a leanas:

***Comhleanúnachas Ginearálta (20 marc)**		
Sármhaith	**20**	Cumas den scoth chun eolas a cheangal leis an gceist a cuireadh. Freagra cuimsitheach den scoth ina léirítear mioneolas ar an ábhar.
An-Mhaith	**17**	Cumas maith chun eolas a cheangal leis an gceist a cuireadh. Freagra an-mhaith ina léirítear eolas an-fhairsing ar an ábhar.
Maith	**14**	Cumas réasúnta chun eolas a cheangal go cuí leis an gceist a cuireadh. Freagra maith ina dtugtar faisnéis fhónta. Eolas fairsing ar an ábhar curtha in iúl.
Réasúnta	**10**	Iarracht éigin déanta an t-eolas a cheangal leis an gceist a cuireadh. Roinnt faisnéis ábhartha tugtha ach ní leor mar a cuireadh an fhaisnéis i bhfeidhm ar an gceist a cuireadh.
Lag	**6**	Is gur fíortheoranta a gabhadh i ngleic leis an gceist a cuireadh. Sonraíodh roinnt faisnéis ábhartha.
Dona	**0**	Níor freagraíodh an cheist a cuireadh agus tá freagra neamhábhartha ar an mórgóir dá bharr.

Úsáidtear na nótaí mínithe seo a leanas i gCeisteanna 13-24

Nóta Mínithe	Úsáid	Marcanna
$\checkmark_{3}$ / $\checkmark_{4}$	Gné aitheanta	3 / 4
$\checkmark_{2}$	Eolas bailí dar luach 2 mharc	2
$\checkmark$	Farasbarr eolais	Níl ar fáil
Dg	Léiriú bailí	2
Ex	Sampla bailí	2
Úsáidtear na marcanna seo a leanas agus an Comhleanúnachas Ginearálta á mharcáil		
EXC	Sármhaith	20
VG	An-Mhaith	17
GD	Maith	14
F	Réasúnta	10
W	Lag	6
P	Dona	0

49

Idirspleáchas Domhanda

Nóta: Is fearr **trí** ghné nó **ceithre** ghné den téama a phlé go mion, in ionad plé ginearálta a dhéanamh ar líon mór pointí.

13. Mairimid i ngeilleagar idirspleách domhanda. Déan plé ar an tionchar a bhíonn ag cinntí sóisialta agus polaitiúla agus tagairt agat do **gach** ceann díobh seo a leanas:

- Dídeanaithe eacnamaíochta agus polaitiúla
- Pátrúin imirce
- Ceisteanna faoi chearta daonna.

[80m]

Líon na ngnéithe	3 @ 20 marc an ceann	4 @ 15 mharc an ceann
Gné aitheantais	4 mharc	3 mharc
Plé	8 x PSÁ	6 x PSÁ
Comhleanúnachas Foriomlán	20 marc grádaithe*	20 marc grádaithe*

- Is é bunphointe na ceiste ná tionchair na gcinntí sóisialta agus polaitiúla ar dhídeanaithe eacnamaíochta nó polaitíochta, ar an bpatrún imirce, agus ar shaincheisteanna cearta daonna.
- Roghnaítear scéim de réir líon na ngnéithe a phléitear.
- Ceadaítear suas le 3 shampla dar luach 3 x PSÁ ar a mhéad (samplaí éagsúla agus i ndáil le gnéithe éagsúla).
- Ceadaítear suas le 2 léiriú lipéadaithe dar luach 2 x PSÁ ar a mhéad (léirithe éagsúla agus i ndáil le gnéithe éagsúla).

14. Bealach chun fás geilleagrach a nascadh le forbairt dhaonna is ea cumasú daoine.

Pléigh an ráiteas sin agus tagairt agat do **thrí** cinn ar bith díobh seo a leanas:

- Fiachas náisiúnta
- Cláir chúnaimh
- Leibhéil dúshaothraithe ag scálaí logánta agus domhanda
- Róil inscne dhifriúla sa tsochaí.

[80m]

Líon na ngnéithe	3 @ 20 marc an ceann	4 @ 15 mharc an ceann
I gcás gach gné:		
Gné aitheantais	4 mharc	3 mharc
Plé	8 x PSÁ	6 x PSÁ
Comhleanúnachas Foriomlán	20 marc grádaithe*	20 marc grádaithe*

- Is é bunphointe na ceiste ná conas is féidir le fás geilleagrach a nascadh le forbairt dhaonna trí dhaoine a chumasú.
- Roghnaítear scéim de réir líon na ngnéithe a phléitear.
- Ceadaítear suas le 3 shampla dar luach 3 x PSÁ ar a mhéad ón bplé (samplaí éagsúla agus i ndáil le gnéithe éagsúla).
- Ceadaítear suas le 2 léiriú lipéadaithe dar luach 2 x PSÁ ar a mhéad ón bplé (léirithe éagsúla agus i ndáil le gnéithe éagsúla).

15. Scrúdaigh forbairt inbhuanaithe mar shamhail don fhorbairt sa todhchaí.

[80m]

Líon na ngnéithe	3 @ 20 marc an ceann	4 @ 15 mharc an ceann
I gcás gach gné:		
Gné aitheantais	4 mharc	3 mharc
Plé	8 x PSÁ	6 x PSÁ
Comhleanúnachas Foriomlán	20 marc grádaithe*	20 marc grádaithe*

- Is é bunphointe na ceiste conas atá forbairt inbhuanaithe ina samhail d'fhorbairt amach anseo.
- Roghnaítear scéim de réir líon na ngnéithe a phléitear.
- Ceadaítear suas le 3 shampla dar luach 3 x PSÁ ar a mhéad ón bplé (samplaí éagsúla agus i ndáil le gnéithe éagsúla).
- Ceadaítear suas le 2 léiriú lipéadaithe dar luach 2 x PSÁ ar a mhéad ón bplé (léirithe éagsúla agus i ndáil le gnéithe éagsúla).

Geo-éiceolaíocht

Nóta: Is fearr **trí** ghné nó **ceithre** ghné den téama a phlé go mion, in ionad plé ginearálta a dhéanamh ar líon mór pointí.

16. Scrúdaigh an dóigh a mbíonn tionchar ag **trí** cinn ar bith de na próisis seo a leanas ar shaintréithe ithreach:

- Síonchaitheamh
- Podsalú
- Cailciú
- Creimeadh ithreach.

[80m]

Líon na ngnéithe	3 @ 20 marc an ceann	4 @ 15 mharc an ceann
I gcás gach gné:		
Gné aitheantais	4 mharc	3 mharc
Plé	8 x PSÁ	6 x PSÁ
Comhleanúnachas Foriomlán	20 marc grádaithe*	20 marc grádaithe*

- Is é bunphointe na ceiste ná tionchar na bpróiseas ithreach ar shaintréithe na hithreach.
- Roghnaítear an scéim de réir líon na ngnéithe a phléitear chun leas an iarrthóra.
- Ceadaítear suas le trí shampla dar luach 3 x PSÁ (samplaí éagsúla agus i ndáil le gnéithe éagsúla).
- Ceadaítear suas le dhá léiriú lipéadaithe dar luach 2 x PSÁ ar a mhéad (léirithe éagsúla agus i ndáil le gnéithe éagsúla).

17. Scrúdaigh an tionchar a bhíonn ag ábhar mianrach, aer, uisce agus ábhar orgánach ar fhorbairt ithreach.

[80m]

Líon na ngnéithe	3 @ 20 marc an ceann	4 @ 15 mharc an ceann
I gcás gach gné:		
Gné aitheantais	4 mharc	3 mharc
Plé	8 x PSÁ	6 x PSÁ
Comhleanúnachas Foriomlán	20 marc grádaithe*	20 marc grádaithe*

- Is é bunphointe na ceiste conas a imríonn na tosca ainmnithe tionchar ar fhorbairt ithreach.
- Ceadaítear suas le 3 shampla dar luach 3 x PSÁ ar a mhéad ón bplé (samplaí éagsúla agus i ndáil le gnéithe éagsúla).
- Ceadaítear suas le 2 léiriú lipéadaithe dar luach 2 x PSÁ ar a mhéad ón bplé (léirithe éagsúla agus i ndáil le gnéithe éagsúla).

18. Athraíonn gníomhaíocht an duine bithóim. Scrúdaigh an ráiteas sin agus tagairt agat do **gach** ceann de na gníomhaíochtaí seo a leanas:

- Leagan foraoisí báistí trópaiceacha
- Dianchleachtais talmhaíochta
- Forbairt thionsclaíoch.

[80m]

Líon na ngnéithe	3 @ 20 marc an ceann	4 @ 15 mharc an ceann
I gcás gach gné:		
Gné aitheantais	4 mharc	3 mharc
Plé	8 x PSÁ	6 x PSÁ
Comhleanúnachas Foriomlán	20 marc grádaithe*	20 marc grádaithe*

[80m]

- Is é bunphointe na ceiste conas a imríonn gníomhaíochtaí an duine ar bhithóim.
- Ceadaítear suas le 3 shampla dar luach 3 x PSÁ ar a mhéad ón bplé (samplaí éagsúla agus i ndáil le gnéithe éagsúla).
- Ceadaítear suas le 2 léiriú lipéadaithe dar luach 2 x PSÁ ar a mhéad ón bplé (léirithe éagsúla agus i ndáil le gnéithe éagsúla).
- Is féidir an freagra a bheith bunaithe ar níos mó ná bithóm amháin.

Cultúr agus Ionannas

Nóta: Is fearr **trí** ghné nó **ceithre** ghné den téama a phlé go mion, in ionad plé ginearálta a dhéanamh ar líon mór pointí.

19. Scrúdaigh tábhacht an reiligiúin mar tháscaire cultúir.

[80m]

Líon na ngnéithe	3 @ 20 marc an ceann	4 @ 15 mharc an ceann
I gcás gach gné:		
Gné aitheantais	4 mharc	3 mharc
Plé	8 x PSÁ	6 x PSÁ
Comhleanúnachas Foriomlán	20 marc grádaithe*	20 marc grádaithe*

- Is é bunphointe na ceiste tábhacht an reiligiúin mar tháscaire cultúrtha.
- Roghnaítear scéim de réir líon na ngnéithe a phléitear.
- Ceadaítear suas le 3 shampla dar luach 3 x PSÁ ar a mhéad ón bplé (samplaí éagsúla agus i ndáil le gnéithe éagsúla).
- Ceadaítear suas le 2 léiriú lipéadaithe dar luach 2 x PSÁ ar a mhéad ón bplé (léirithe éagsúla agus i ndáil le gnéithe éagsúla).

20. Scrúdaigh an dóigh a bhféadfadh grúpaí cultúrtha éagsúla maireachtáil taobh istigh de náisiúnstáit, agus tagairt agat do shampla(í) a bhfuil staidéar déanta agat air/orthu.

[80m]

Líon na ngnéithe	3 @ 20 marc an ceann	4 @ 15 mharc an ceann
I gcás gach gné:		
Gné aitheantais	4 mharc	3 mharc
Plé	8 x PSÁ	6 x PSÁ
Comhleanúnachas Foriomlán	20 marc grádaithe*	20 marc grádaithe*

- Is é bunphointe na ceiste conas is ann do ghrúpaí cultúrtha éagsúla ar fud an domhain laistigh de stáit náisiúnta.
- Roghnaítear scéim de réir líon na ngnéithe a phléitear
- Ceadaítear suas le 3 shampla dar luach 3 x PSÁ ar a mhéad (samplaí éagsúla agus i ndáil le gnéithe éagsúla).
- Ceadaítear suas le 2 léiriú lipéadaithe dar luach 2 x PSÁ ar a mhéad (léirithe éagsúla agus i ndáil le gnéithe éagsúla)

21. ‘Tá féiniúlacht chultúrtha sainithe le go leor tosca éagsúla’.

Scrúdaigh an ráiteas seo agus tagairt á déanamh agat do chás-staidéar ar réigiún Eorpach a bhfuil staidéar déanta agat air.

[80m]

Líon na ngnéithe	3 @ 20 marc an ceann	4 @ 15 mharc an ceann
I gcás gach gné:		
Gné aitheantais	4 mharc	3 mharc
Plé	8 x PSÁ	6 x PSÁ
Comhleanúnachas Foriomlán	20 marc grádaithe*	20 marc grádaithe*

- Is é bunphointe na ceiste an dóigh a sainítear féiniúlacht chultúrtha i réigiún Eorpach de réir go leor tosca éagsúla.
- Roghnaítear scéim de réir líon na ngnéithe a phléitear.
- Ceadaítear suas le 3 shampla dar luach 3 x PSÁ ar a mhéad ón bplé (samplaí éagsúla agus i ndáil le gnéithe éagsúla).
- Ceadaítear suas le 2 léiriú lipéadaithe dar luach 2 x PSÁ ar a mhéad ón bplé (léirithe éagsúla agus i ndáil le gnéithe éagsúla).

Comhshaol an Atmaisféir agus na nAigéan

Nóta: Is fearr **trí** ghné nó **ceithre** ghné den téama a phlé go mion, in ionad plé ginearálta a dhéanamh ar líon mór pointí.

22. Déan cur síos ar fhoirmiú gach ceann díobh seo a leanas **agus** déan plé ar an dóigh a dtéann sé i bhfeidhm ar phatrúin aimsire:

- Lagraigh sna domhanleithid láir
- Frithchioclóin
- Leoithní gaoithe ar tír agus ar muir.

[80m]

Líon na ngnéithe	3 @ 20 marc an ceann	4 @ 15 mharc an ceann
I gcás gach gné:		
Gné aitheantais	4 mharc	3 mharc
Plé	8 x PSÁ	6 x PSÁ
Comhleanúnachas Foriomlán	20 marc grádaithe*	20 marc grádaithe*

- ➢ Is é bunphointe na ceiste foirmiú gach ceann de na tosca atá liostaithe agus ansin tionchar gach ceann acu ar phatrúin aimsire.
- ➢ Roghnaigh an scéim de réir líon na ngnéithe a pléadh.
- ➢ Ceadaítear suas le trí shampla dar luach 3 x PSÁ (samplaí éagsúla agus i ndáil le gnéithe éagsúla).
- ➢ Ceadaítear suas le dhá léiriú lipéadaithe dar luach 2 x PSÁ ar a mhéad (léirithe éagsúla agus i ndáil le gnéithe éagsúla).

23. Tabhair cuntas ar an dóigh a dtomhaistear feiniméin an atmaisféir agus na n-aigéan (e.g. an brú, an teocht, an ghaoth agus an bhogthaise) agus scrúdaigh an tábhacht a bhaineann le tomhais den chineál sin.

[80m]

Líon na ngnéithe	3 @ 20 marc an ceann	4 @ 15 mharc an ceann
I gcás gach gné:		
Gné aitheantais	4 mharc	3 mharc
Plé	8 x PSÁ	6 x PSÁ
Comhleanúnachas Foriomlán	20 marc grádaithe*	20 marc grádaithe*

- Is é bunphointe na ceiste ná an dóigh a ndéantar feiniméin an atmaisféir agus na n-aigéan a thomhais agus cé chomh tábhachtach agus atá na tomhais sin.
- Roghnaítear scéim de réir líon na ngnéithe a phléitear.
- Ceadaítear suas le 3 shampla dar luach 3 x PSÁ ar a mhéad ón bplé (samplaí éagsúla agus i ndáil le gnéithe éagsúla).
- Ceadaítear suas le 2 léiriú lipéadaithe dar luach 2 x PSÁ ar a mhéad ón bplé (léirithe éagsúla agus i ndáil le gnéithe éagsúla).

24. Scrúdaigh an dóigh a mbíonn tionchar ag saintréithe aeráide ar fhorbairt gheilleagrach.

[80m]

Líon na ngnéithe	3 @ 20 marc an ceann	4 @ 15 mharc an ceann
I gcás gach gné:		
Gné aitheantais	4 mharc	3 mharc
Plé	8 x PSÁ	6 x PSÁ
Comhleanúnachas Foriomlán	20 marc grádaithe*	20 marc grádaithe*

- Is é bunphointe na ceiste ná an tionchar ag saintréithe aeráide ar fhorbairt gheilleagrach.
- Roghnaítear scéim de réir líon na ngnéithe a phléitear.
- Ceadaítear suas le 3 shampla dar luach 3 x PSÁ ar a mhéad ón bplé (samplaí éagsúla agus i ndáil le gnéithe éagsúla).
- Ceadaítear suas le 2 léiriú lipéadaithe dar luach 2 x PSÁ ar a mhéad ón bplé (léirithe éagsúla agus i ndáil le gnéithe éagsúla).

Fiosrú sa Tíreolaíocht

Ábhar GI iomarcach:

Nuair a chuireann ábhar iomarcach le roinn de GI, ceadaigh an t-ábhar do PSÁ nuair is ábhartha ach bronn 0 marc as Comhleanúnachas Ginearálta sa roinn sin.

Tá eolas sa tábla thíos maidir leis na nótaí mínithe a úsáidtear don chun an Fiosrú sa Tíreolaíocht a mharcáil.

Nóta Mínithe	Úsáid	Marcanna (más bainteach)
✓1	Eolas ábhartha nó Marc a bronnadh as C/L	1
✓2	Eolas ábhartha nó Marc a bronnadh as C/L nó Comhleanúnachas Ginearálta	2
✓4	Marc a bronnadh as C/L nó Comhleanúnachas Ginearálta	4
✓6	Marc a bronnadh as C/L nó Comhleanúnachas Ginearálta	6
✓	Farasbarr eolais	Níl ar fáil
[0]	Freagra mícheart	0
[Dg]	Léaráid bhailí / sceitse bailí	2
[Iss] / [Rec] / [OS]	Saincheist / sampla bailí de thaifead / de bhreathnóireacht	2
✓2	Toradh / conclúid / measúnú bailí	2
〰	Cuid shuntasach den fhreagra	Níl ar fáil
⌇	Leathanach feicthe ag an scrúdaitheoir / Faisnéis neamhbhailí	Níl ar fáil

62

1. **RÉAMHRÁ** (5 mharc):

4 x PSÁ:	1 mharc an ceann
C/L:	1 mharc

- Ní mór baint a bheith ag na haidhmeanna leis an bhfiosú agus ní mó dóibh a bheith sonrach agus cáilithe.

2. **PLEANÁIL** (5 mharc):

4 x PSÁ:	1 mharc an ceann
C/L:	1 mharc

- An fhaisnéis a theastaíonn agus na modhanna bailithe a aithint.
- Ní mór don tagairt don athbhreithniú a bheith bailí.
- Ní mór do gach ráiteas a bheith cáilithe e.g. trealamh cleachtaidh cá háit/cén dóigh/cad chuige?
- Obair arna críochnú ag an múinteoir amháin = 0 marc

3. **BAILIÚ SONRAÍ** (40 marc):

Dhá mhodh / thasc @ 18 marc an ceann.
I gcás gach modha / taisc: 9 x PSÁ @ 2 mharc an ceann
C/L: 4 mharc (grádaithe 4/2/0)

- Ní mór don chuid maidir le bailiú sonraí a bheith bunaithe ar ghníomhaíocht. Pléitear sa chuid seo an tuairisciú an dóigh a gcuathas i mbun bailithe. Ba cheart cur síos ar na gníomhaíochtaí a rinneadh a bheith ann.
- D'fhéadfadh gurb é atá i gceist le modh ná tasc arb ionann é agus grúpa de ghníomhaíochtaí nasctha ábhartha. Ní mór na tascanna/modhanna sin a thuairisciú i gcomhthéacs na n-aidhmeanna a sonraíodh.
- D'fhéadfaí sonraí Príomhúla a ghiniúint le foinsí tánaisteacha faisnéise.
- Ní leor ráitis shimplí e.g. bhreithnigh mé na gnéithe, thaifead mé na torthaí, tharraing mé an tírghné etc.
- Ní mór cáilíocht éigin a bheith sa ráiteas e.g. cén dóigh/cá háit?
- Ní mór creidiúint a thabhairt i leith léaráidí/sceitsí má léiríonn siad an ghníomhaíocht an bhailithe. PSÁ amháin in aghaidh an taisc/modha as sceitsí/léaráidí atá déantar go maith, go néata agus ar a bhfuil an lipéad cuí, bunaithe ar ghníomhaíocht agus ina léirítear an próiseas bailithe.
- Is féidir PSÁ amháin eile in aghaidh an taisc/modha a bhronnadh i gcás go bhfuil faisnéis bhreise ar sceitse (nach bhfuil sa chuid scríofa seo).
- Ní mór do sceitsí/léaráidí a bheith ar na leathanaigh chuí sa chuid maidir le bailiú.
- Gan aon mharcanna do thorthaí sa chuid scríofa seo.
- Marc ar an iomlán is ea an comhleanúnachas as ábharthacht na hoibre sa chuid seo i ndáil leis na haidhmeanna a sonraíodh.

4. **TORTHAÍ, TÁTAIL, LUACHÁIL** (30 marc):

Trí cheannteideal @ 8 marc an ceann.
I gcás gach ceannteidil: 4 x PSÁ @ 2 mharc an ceann
C/L: 6 mharc (grádaithe 6/4/2/0)

- Ná bronntar marcanna as Torthaí / Tátail / Luacháil ach amháin má tá siad sa chuid chuí den leabhrán tuairiscithe.
- Ní mór Torthaí / Tátail / Luacháil a bheith nasctha le haidhmeanna agus nasctha le gníomhaíochtaí a cuireadh i gcrích i gcuid an bhailithe faisnéise (Cuid 3).
- Is féidir torthaí a bhaint as cairteacha/táblaí ar na leathanaigh ghrafpháipéir chuí.
- Bíonn na tátail bunaithe go díreach nó go hindíreach ar na torthaí; luacháil atá ann sa chás nach mar sin a dhéantar.
- Níl na tátail nasctha le toradh sonrach ach caithfidh siad a bheith ábhartha do na tascanna a cuireadh i gcrích i gCuid 3.
- Ba cheart ard-ord smaointeoireachta a léiriú sna luachálacha agus ba cheart raon téamaí a bheith iontu. Ba cheart go mbeadh baint acu leis na haidhmeanna i gCuid 1 agus leis na tascanna a cuireadh i gcrích i gCuid 3. Ní mór dóibh a bheith sonrach agus cáilithe.
- Is féidir leis an luacháil a bheith fadbhreathnaitheach nó iardhearcach.
- Ná tugtar marcanna dúbailte d'fhaisnéis a bhaineann le saincheisteanna a luaitear i gCuid 3.

5. EAGRÚ AGUS CUR I LÁTHAIR NA dTORTHAÍ (20 marc):

Dhá mhodh éagsúla don chur i láthair:

Gach cur i láthair:	4 x PSÁ @ 2 mharc an ceann
Comhleanúnachas Ginearálta (C):	4 mharc (grádaithe 4/2/0)

- Ní mór na torthaí a bheith curtha i láthair ar dhá bhealach éagsúla m.sh. graif, cairt, léarscáil, tábla, sracléaráid, etc.
- Ní mór na torthaí a bheith tarraingthe ar na leathanaigh chuí i gCuid 5 den leabhrán tuairiscithe.
- 4 PSÁ ar a mhéad in aghaidh mhodh an chuir i láthair.
- Is ionann an Comhleanúnachas Ginearálta agus caighdeán agus soiléire an chuir i láthair. Tugtar 4 mharc as an gcur i láthair foriomlán. Ní féidir marcanna as Comhleanúnachas Ginearálta a bhronnadh mura bhfuil ach modh amháin le feiceáil sa chur i láthair.

BRISEADH SÍOS AR NA MARCANNA DON CHUR I LÁTHAIR

BARRACHAIRT / TREOGHRAF / SCAIPGHRAF etc.:

Teideal Oiriúnach	2 mharc
Ais amháin le haonaid nó scála:	1 x PSÁ = 2 mharc
Gach ceann de 2 phointe / bharra tarraingthe agus lipéadaithe go cruinn:	2 x PSÁ = 4 mharc

PÍCHAIRT:

Teideal Oiriúnach:	1 x PSÁ = 2 mharc
Ciorcal agus an lárphointe go cruinn ann:	1 x PSÁ = 2 mharc
Gach ceann de 2 theascóg tarraingthe agus lipéadaithe go cruinn:	2 x PSÁ = 4 mharc

TÁBLA RANGORDAITHE / TÁBLA:

Tábla Ilsraithe / Ilcholún

Teideal Oiriúnach:	1 x PSÁ = 2 mharc
Bosca:	1 x PSÁ = 2 mharc
Sraitheanna / Colúin x 2 lipéadaithe:	2 x PSÁ = 4 mharc

Tábla le Sraith / Colún Aonair

Teideal Oiriúnach:	1 x PSÁ = 2 mharc
Bosca:	1 x PSÁ = 2 mharc
Sraith / Colún lipéadaithe	1 x PSÁ = 2 mharc
Faisnéis ábhartha:	1 x PSÁ = 2 mharc

SRACLÉARÁID / LÉARSCÁIL:

Teideal Oiriúnach:	1 x PSÁ = 2 mharc
Fráma:	1 x PSÁ = 2 mharc
Dhá mhír faisnéise a bhaineann le hábhar na dtorthaí:	2 x PSÁ = 4 mharc

Aguisín 1

Liosta na dTopaicí Fiosrúcháin Tíreolaíochta in 2025

1. Caoga bhliain den athrú daonra – staidéar déimeagrafach áitiúil ag úsáid Dhaonáireamh 2022 agus foinsí eile.

2. Staidéar ar bhainistiú tráchta i gceantar áitiúil.

3. Anailís ar straitéis bainistithe dramhaíola i gceantar áitiúil.

4. Idirghníomhú an duine le próisis gheomorfacha i dtimpeallacht oighreach **nó** i dtimpeallacht chósta **nó** i dtimpeallacht abhann **nó** i dtimpeallacht charstach.

5. Fiosrúchán ar phatrúin áitiúla aimsire **agus** cé acu atá athrú tagtha orthu le himeacht ama nó nach bhfuil.

6. Staidéar ar thionchar na bpróiseas geomorfach iompar agus sil-leagan ar fhoirmiú tírghné(ithe) i dtimpeallacht abhann **nó** i dtimpeallacht chósta **nó** i dtimpeallacht oighrithe.

68

Aguisín 2

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

Marcanna Breise as ucht freagairt trí Ghaeilge

Léiríonn an tábla thíos an méid marcanna breise ba chóir a bhronnadh ar iarrthóirí a ghnóthaíonn níos mó ná 75% d'iomlán na marcanna.

N.B. Ba chóir marcanna de réir an ghnáthráta a bhronnadh ar iarrthóirí nach ngnóthaíonn níos mó ná 75% d'iomlán na marcanna don scrúdú. Ba chóir freisin an marc bónais sin **a shlánú síos.**

Tábla 400 @ 10%

Bain úsáid as an tábla seo i gcás na n-ábhar a bhfuil 400 marc san iomlán ag gabháil leo agus inarb é 10% gnáthráta an bhónais.

Bain úsáid as an ngnáthráta i gcás 300 marc agus faoina bhun sin. Os cionn an mhairc sin, féach an tábla thíos.

Bunmharc	Marc Bónais
301 – 303	29
304 – 306	28
307 – 310	27
311 – 313	26
314 – 316	25
317 – 320	24
321 – 323	23
324 – 326	22
327 – 330	21
331 – 333	20
334 – 336	19
337 – 340	18
341 – 343	17
344 – 346	16
347 – 350	15

Bunmharc	Marc Bónais
351 - 353	14
354 - 356	13
357 - 360	12
361 - 363	11
364 - 366	10
367 - 370	9
371 - 373	8
374 - 376	7
377 - 380	6
381 - 383	5
384 - 386	4
387 - 390	3
391 - 393	2
394 - 396	1
397 - 400	0

Fiosrú Tíreolaíochta – Ní chuirtear san áireamh san iomlán do mharcanna bónais é

Nóta: Scéim mharcála mhionathruithe ar fáil d'iarrthóirí a rinne páipéar scrúdaithe mionathruithe.